

ברוך שאמר

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

פרשת בשלח – התנתקות מהחומר – שנת תשס"ט.

פרשת בשלח – ט"ו בשבט – שנת תשע"ו

השיעורים נכתבו

לרפואת

פנחס סוויסה
לוי בן איריס חנה
שלו ישראל חי בן לימור
ר' שמחה בן שושנה
נועם בן מיכל
אביב ישראל בן גילה
יוסף בן רות
ניתאי בן שרון
משה מזרחי בן חנה
תמר בת רחל
אברהם בן מרים
גדעון בן מרים
אלי בן רחל
אלעד בן רחמה

להצלחת

ר' משה בן שוקת חיה ובני ביתו
! ימלא ה' כל משאלות לבם לטובה

מרדכי (מוטי) מור בן סימה

אופיר בראל בן דורה

פנחס סוויסה וב"ב

משפחת שטרית

המעוניינים לתרום להפצת העלון השבועי

יוכלו להתקשר:

0504-170-270

לעילוי נשמת

ר' ברוך אטדגי בר אסתר
שמואל בן מרים
סימי בת שרה
אלי סולטן בן אסתר
יעקב אטיאס בן שמחה
רותי בת חסיבה
ניר בן פלורנס
אסתר בת עלו
אשר רפאל בן רחל חמו
סילביה בת איידה
עדה (איידה) בת מרים
חיים מנחם בר זוהר
גאולה בת מרים
לונה בת לדיסיה

ת.נ.צ.ב.ה

פרשת בשלח – התנתקות מהחומר – שנת תשס"ט.

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת בשלח – 'שבת שירה'.

פותחת התורה (יג, ז) {ז} ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה ושבו מצרימה: {יח} ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים: {ט} ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני ישראל לאמר פקד יפקד אלהים אתכם והעליתם את עצמתי מזה אתכם.

אומר רש"י - השבע השביע. השביעם שישביעו לבניהם. ולמה לא השביע את בניו שישאווהו לארץ כנען מיד, כמו שהשביעו יעקב, אמר יוסף אני שליט הייתי במצרים והיה ספק בידי לעשות, אבל בני לא יניחום מצרים לעשות, לכך השביעם לכשיגאלו ויצאו משם שישאווהו.¹

אומרת הגמרא {מסכת סוטה יג, א} - ומנין היה יודע משה רבינו היכן יוסף קבור? אמרו סרח בת אשר נשתיירה מאותו הדור. הלך משה אצלה, אמר לה: כלום את יודעת היכן יוסף קבור? אמרה לו: ארון של מתכת עשו לו מצרים וקבעוהו בנילוס הנהר, כדי שיתברכו מימיו. הלך משה ועמד על שפת נילוס, אמר לו: יוסף יוסף הגיע העת שנשבע הקב"ה שאני גואל אתכם והגיעה השבועה שהשבעת את ישראל, אם אתה מראה עצמך מוטב אם לאו הרי אנו מנוקין משבועתך. מיד צף ארונו של יוסף.

אומר המדרש {תנחומא, בשלח, אות ב} - ויקח משה את עצמות יוסף (שמות יג, יט). מנין יודע משה היכן יוסף קבור? אמרו: סרח בת אשר נשתיירה מאותו הדור, היא הודיעה את משה היכן יוסף קבור. עמדו מצרים ועשו לו ארון של מתכת ושקעוהו בנילוס. בא משה ועמד על נילוס. נטל צרור וחקק בו עלה שור, וצווח ואומר: יוסף, יוסף, הגיעה שעה שהקדוש ברוך הוא גואל את בניו, והשכינה מעקבת לך, וישראל ועוני כבוד מעקבין לך. אם אתה מגלה את עצמך, מוטב. ואם לאו, הרי אנו נקיים משבועתך. מיד צף ועלה ארונו של יוסף.

מספר המדרש רבה {דברים רבה, פרשה יא, אות ז} - ולמה זכה משה שהקדוש ברוך הוא נתעסק עמו, אלא בשעה שיירד למצרים והגיע גאלתן של ישראל, כל ישראל היו עסוקים בכסף וזהב, ומשה היה מסבב את העיר ויגע שלשה ימים ושלושה לילות למצוא ארונו של יוסף, שלא

¹ 'ברוך שאמר': יוסף יכל להביא את אביו לקבורה בארץ ישראל, משום שהיה מלך. אבל השבטים לא יכלו לעשות את זה, כי לאחר שיוסף מת פרעה שינה את דרכו, שנאמר {א, ח} ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף. לכן אומר כאן רש"י, שיוסף רק השביע אותם, שישביעו את הבנים שיוציאו אותו ממצרים.

היו יכולים לצאת ממצרים חוץ מיוסף, למה, שכך נשבע להן בשבועה לפני מותו, שנאמר (בראשית ג, כה): וישבע יוסף את בני ישראל לאמר וגו', משנתיגע הרבה פגעה בו סגולה² וראתה משה שהוא עיף מן היגיעה, אמרה לו אדוני משה למה אתה עיף, אמר לה שלשה ימים ושלושה לילות סבבתי את העיר למצוא ארונו של יוסף ואין אני מוצא אותו, אמרה לו בא עמי ואראך היכן הוא, הוליכה אותו לנחל, אמרה לו במקום הזה עשו ארון של חמש מאות כפרים והשליכוהו בתוך הנחל החרטמים והאשפים, וכן אמרו לפרעה, רצונך שלא תצא אמה זו מכאן לעולם, העצמות של יוסף אם לא ימצאו אותן עד עולם אינם יכולים לצאת, מיד עמד משה על שפת הנחל ואמר, יוסף יוסף אתה ידעת היאך נשבעת לישראל, (בראשית ג, כה): פקד יפקד אלהים אתכם, תן כבוד לאלהי ישראל ואל תעכב גאלתן של ישראל, מעשים טובים יש לך, בקש רחמים לפני בוראך ועלה מן התהומות. מיד התחיל ארונו של יוסף מפעפע ועולה מן התהומות כקנה אחד, לקח אותו ושם אותו על כתפו והיה סובל אותו, וכל ישראל אחריו, וישראל היו סובלים את הכסף ואת הזהב שנטלו ממצרים, ומשה סובל ארונו של יוסף. אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה, אתה אומר שדבר קטן עשית, חייך החסד הזה שעשית גדול הוא, ולא השגחת לכסף ולזהב, אף אני אעשה עמך החסד הזה ואתעסק עמך.

אומרים חז"ל {שמות רבה, פרשה כ, אות יט} - ויקח משה את עצמות יוסף, עליו הכתוב אומר (משלי י, ז): חכם לב יקח מצות, שכל ישראל היו עסוקים בכסף וזהב, ומשה היה עסוק בעצמות יוסף, שנאמר: ויקח משה את עצמות וגו', אמר הקדוש ברוך הוא למשה, עליך נתקיים חכם לב יקח מצות, יוסף היה חייב לאביו לקברו מפני שהוא בנו, ואתה לא בנו ולא בן בנו, ולא היית חייב לעסק בו, וקברת אותו, וכן אני שאני חייב לבריה, אני מטפל בך ואקברך, שנאמר (דברים לד, ו): ויקבר אתו בגיא.

שואל המהרי"ל דיסקין - למה נאמר ויקח משה את עצמות יוסף עמו? היה צריך לומר ויקח משה את עצמות יוסף

² היא סרח בת אשר. ולמה 'סגולה'?! לא מצאתי מישהו שמעיר על זה. אבל יכל להיות שזה 'סגולה' לאריכות ימים, שהיות וכתוב בחז"ל שהיא האריכה ימים - שבשעה שבישרה ליעקב אבינו שיוסף חי, אמר לה יעקב: "פה שבישר לי שבני חי, לא יטעם מן המוות" - לכן זכתה לאריכות ימים. עוד אומרים חז"ל {מסכת כלה} - שבעה נכנסו בחייהם לגן עדן, אלו הן: סרח בת אשר ובתיה בת פרעה, חירם מלך צור, עבד מלך הכושי, אליעזר עבד אברהם, ובן בנו של ר' יהודה הנשיא, ויעבץ, ויש אומרים אף ר' יהושע בן לוי.

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

שנאמר: ויבקע עצי עליה, ונאמר להלן (שמות יד, כא):
ויבקעו המים.

מדרש נוסף, אומרים חז"ל (שמות רבה, פרשה פז, אות ח) -
שמעון איש קטרון אמר: בזכות עצמותיו של יוסף נקרע
הים לישראל, הַדָּא הוּא דְכְּתִיב (תהלים קיד, ג): הַיָּם רָאָה
וַיִּנֹּס, בְּזָכוֹת וַיַּעֲזֵב בְּגָדוֹ בַּיָּדָה וַיִּנֹּס.

יוצא, שהים נבקע בזכות שנים - אברהם אבינו ויוסף הצדיק.

מצוה הקב"ה על משה לקחת את המטה, ולבקוע את הים.
שואל משה רבינו: "ריבונו של עולם, תסביר לי - למה שהים
ירצה להיבקע?", אומר לו הקב"ה: "אני לא מבין אותך.
העולם כולו היה מוצף במים, שנאמר (בראשית א, ב) **וַרוּחַ**
אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם. הלכתי ויבשתי שני שלישי
עולם וציוויתי על המים (שם א, ט) **יִקְוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם**
אֶל מְקוֹם אֶחָד וְתִרְאָה הַיַּבְשָׁה³. אם כן, בשביל אדם אחד
יבשתי שני שלישי עולם, אז בשביל עדה שעתידיה לומר "זָה
אֵלֵי וְאֶנְהוּ" לא אבקע את הים?!"

מספר הפרקי דרבי אליעזר (פרק מב) - אמר הקב"ה
למשה, משה נטה את ידך על הים ובקעהו. ונטה משה את
ידו על הים, ולא קבל עליו להבקע. והראהו ברית מילה
וארון יוסף והמטה שחוקק עליו שם המפורש, ולא קבל.
ושב משה לפני הקב"ה ואמר, ריבון כל העולמים, הים אינו
שומע לי. מיד נגלה עליו הקב"ה בכבודו על הים, וברח
הים, ורגזו המים וחלו ורעדו וירדו לתהומות, שנאמר
(תהלים עז, יז) רָאוּךְ מַיִם אֱלֹהִים רָאוּךְ מַיִם יַחִילוּ אֶף יִרְגְּזוּ
תְּהוֹמוֹת.

בפרשת רבה, מביא המדרש את אותו סיפור רק בצורה
אחרת:

אומר המדרש (שמו"ר פרשה כ"א, אות ו) - ואתה הרם את
מֶטֶךְ, אָמַר מֹשֶׁה לְפָנָיו הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲתָה אוֹמֵר לִי
שְׂאֲקָרַע אֶת הַיָּם וְאֶעֱשֶׂה אֶת הַיָּם יַבְשָׁה, וְהַכְּתִיב (ירמיה ה,
כב): אֲשֶׁר שָׁמְתִי חוֹל גְּבוּל לַיָּם, וְהָרִי נִשְׁבַּעַת שְׂאִין אֲתָה
קוֹרְעוֹ לְעוֹלָם.

אמר רבי אלעזר הקפ"ר אמר לו משה לא כך אמרת שאין
הים נעשית יבשה, שנאמר: אֲשֶׁר שָׁמְתִי חוֹל גְּבוּל לַיָּם,
וְכָתִיב (איוב לח, ח): וַיִּסַּךְ בְּדִלְתַיִם יָם, אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא לֹא קָרַאת מִתְחַלֵּת הַתּוֹרָה⁴, מֵהַ כְּתִיב (בראשית

אִתּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יג, יט) וְהַעֲלִיתֶם אֶת עַצְמֹתַי מִזֶּה
אֶתְכֶם.

ואמר - במקום שכתוב עמו הכוונה איתו בשווה.

אומרת הגמרא (מסכת שבת קנב, ב) - (משלי יד-ל) ורקב
עצמות קנאה. כל מי שיש לו קנאה בלבו עצמותיו
מרקיבים. כל שאין לו קנאה בלבו אין עצמותיו מרקיבים.

ראה משה רבינו, שעצמותיו של משה לא נרקבו. אם הם לא
נרקבו, סימן שהוא לא קינא באחים שלו.

מעידה התורה על האחים (לז, יא) **וַיִּקְנְאוּ בּוֹ אָחִיו** - האחים
קינאו ביוסף.

היות ויוסף לא קינא באחיו, נשארה גופתו שלימה.

אומר המהרי"ל דיסקין - מיוסף למד משה רבינו, עד כמה
אסור לקנאות באף אחד, ולכן נאמר "ויקח משה את עצמות
יוסף עמו" - הוא לקח את זה כדוגמא אישית, ולכן גם משה
רבינו לא קינא.

וכך מצינו, בשעה שאלדד ומידד נתנבאו במחנה, בא יהושע
למשה רבינו: (במדבר יא, כח) **אֲדֹנָי מֹשֶׁה כָּלֵאָם.** {כט} **וַיֹּאמֶר**
לוֹ מֹשֶׁה הַמִּקְנָא אֲתָה לִי וּמִי יִתֵּן כָּל עַם ה' נְבִיאִים כִּי יִתֵּן ה'
אֶת רוּחוֹ עֲלֵיהֶם.

זה פירוש הדבר - **"ויקח משה את עצמות יוסף עמו"** - לקח
את הדבר עמו ביחד, ללמוד את דרכי ההנהגה.

הייתי רוצה לעמוד היום על דברי מדרש, ולנסות להבין כמה
שאלות בדברי רבותינו סביב העניין של קריעת ים סוף:

נצטוונו לזכור את מעמד קריעת ים סוף בכל יום.

אומר המשנה ברורה - כל האומר שירת הים בשמחה,
מוחלין לו על כל עוונותיו.

מעמד קריעת ים סוף, הוא המעמד הגדול ביותר שהיה
בעולם, כמו שנאמר (תהלים סו, ה) **לְכֹו וְרֹאוּ מַפְעָלוֹת**
אֱלֹהִים נוֹרָא עֲלִיָּה עַל בְּנֵי אָדָם: {ו} **הַפֶּךְ יָם לַיַּבְשָׁה בְּנִהָר**
יַעֲבְרוּ בְּרִגְלֵי שָׁם נִשְׁמַחַה בּוֹ - המעמד שבו נבקעו כל מימות
שבעולם! מעמד שהביא את יתרו בחזרה... דברים נפלאים
שמסבירים רבותינו סביב העניין הזה.

בחז"ל, מופיעים שני אנשים שבזכותם נבקע הים:

אומר המדרש (בראשית רבה, פרשה נה, אות ח) - (בראשית כב,
ג): וַיִּבְקַע עֲצֵי עֲלֵה, רַבִּי חֵיָא בְרִי יוֹסִי בְּשֵׁם רַבִּי מֵיֵאשָׁא וְתַנִּי
לָהּ בְּשֵׁם רַבִּי בִּנְיָה, בְּשֵׁכֶר שְׁתֵּי בְקִיעוֹת שֶׁבָקַע אֲבָרָהֶם
אֲבִינוֹ עֲצֵי עוֹלָה זָכָה לְהַבְקַע הַיָּם לְפָנָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,

³ (בראשית רבה, פרשה סח, אות יב) - **ומנין שהמלאך שלישו של**
עולם, שנאמר (דניאל י, ו): וְגִוַּיְתוּ כְתָרְשִׁישׁ. אומר תוספות (מסכת
פסחים צד, א) - כל העולם כולו שלישי ימים שלישי מדברות שלישי
ישוב.

⁴ 'ברוך שאמר': למה הוא שואל אותו את השאלה הזאת?! כי
בתחילת ספר שמות מובא במדרש (שמו"ר פרשה ה, אות כ"ב) -

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

א, ט): ויאמר אלהים יקוו המים, אני הוא שהתניתי עמו, כך התניתי מתחלה שאני קורעו, שנאמר (שמות יד, כז): וישב הים לפנות בקר לאיתנו, לתנאו שהתניתי עמו מתחלה.⁵ מיד שמע משה להקדוש ברוך הוא והלך לקרע הים, וכיון שהלך לקרע את הים, לא קבל עליו להקרע, אמר לו הים, מפניך אני נקרע, אני גדול ממך, שאני נבראתי בשלישי ואתה נבראת בששי.⁶ כיון ששמע משה כך הלך ואמר להקדוש ברוך הוא אין הים רוצה להקרע, מה עשה הקדוש ברוך הוא נתן ימינו על ימינו של משה, שנאמר (ישעיה סג,

וישב משה אל ה' ויאמר למה הרעתה לעם הזה, באותה שעה בא משה והשיב דברים לפני הקדוש ברוך הוא אמר לו: למה הרעתה וגו', מהו ה' למה הרעתה, בנהג שבעולם, בשר ודם האומר לחברו למה אתה עושה כן, הוא כועס עליו, ומשה אמר לפני הקדוש ברוך הוא: למה הרעתה לעם הזה, אלא כך אמר לפני הקדוש ברוך הוא, נטלתי ספר בראשית וקראתי בו וראיתי מעשיהן של דור המבול היאך נדונו, מדת הדין היתה, ומעשה דור הפלגה ושל סדומיים היאך נדונו, ומדת הדין היתה. העם הזה מה עשו שנשתעבדו מכל הדורות שעברו?! – לכן אמר לו הקב"ה: אתה אמרת לי שקראת ספר בראשית, אז למה אתה שואל אותי אם הים יבקע?! ודאי שהוא יבקע!

⁵ אומר המדרש ילקוט שמעוני, בשלח, רמז רל"ז – לא רק עם הים התנה הקב"ה שיבקע, אלא עם עוד כמה וכמה דברים: אמר ר' ירמיה בן אלעזר: לא עם הים בלבד התנה הקב"ה אלא עם כל מה שנברא מששת ימי בראשית, הדא הוא דכתיב (ישעיה מה, יב) ידי נטו שמים וכל צבאם צייתי, צייתי את הים שיקרע לפני ישראל, צייתי את השמים ואת הארץ (שישתקו) לפני משה שנאמר (דברים לב, א) האזינו השמים, צייתי את השמש ואת הירח שיעמדו לפני יהושע שנאמר (יהושע י, יב) שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון, צייתי את העורבים שילכללו את אליהו שנאמר (מ"א יז, ד) ואת הערבים צייתי לכלכלך שם, צייתי את השמים שיפתחו לפני יחזקאל, צייתי את הדג להקיא את יונה שנאמר (יונה ב, יא) ויאמר ה' לדג ויקא את יונה אל היבשה.

⁶ אותו מדרש בדיוק מובא בילקוט שמעוני (יהושע, רמז כ"ב) – משעה שהשמש זורח עד שהוא שוקע מקלס להקב"ה, וכן אתה מוצא בשעה שעמד יהושע בגבעון ובקש לשתק את החמה לא אמר שמש בגבעון עמוד, אלא שמש בגבעון דום, אלא כל שעה שהוא מהלך הוא מקלס להקב"ה וכל שעה שהוא מקלס יש בו כח לעמוד, לכך א"ל יהושע דום, א"ל השמש: אתה אומר לי דום, יש קטן פותח פיו ואומר לגדול הימנו דום?! אני נבראתי ברביעי ואתה נבראת בששי ואתה אומר לי דום?! א"ל יהושע: בן חורין קטן שיש לו עבד זקן אינו אומר לו שתוק, לא קנה אברהם אבינו השמים וכל מה שבתוכו, שנאמר (בראשית יד, יט) ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ, ולא זו בלבד אלא שנשתחווית כעבד לפני יוסף, שנאמר (שם לז, ט) והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לי, א"ל השמש: אתה אומר שאדום ומי אומר קלוסו של הקב"ה?! א"ל: שתוק ואני אומר, שנאמר "אז ידבר יהושע". ואין אז אלא שירה, שנאמר (שמות טו, א) אז ישרי משה.

יב): מוליק לימין משה וגו'. מיד ראה להקדוש ברוך הוא וברח, שנאמר (תהלים קיד, ג): הים ראה וינס, מה ראה, אלא שראה להקדוש ברוך הוא שנתן יד ימינו על משה ולא יכל לעכב אלא ברח מיד. אמר לו משה לים: מפני מה אתה בורח, אמר לו הים מפני אלהי יעקב, מפני יראתו של הקדוש ברוך הוא, מיד כיון שהרים משה ידו על הים, נבקע, שנאמר (שמות יד, כא): ויבקעו המים, אינו אומר ויבקע הים, אלא ויבקעו המים, מלמד שכל המים שהיו בכל המעינות ובבורות ובכל מקום, נבקעו, שנאמר: ויבקעו המים.

כל הקורא את המדרש הזה, מבין שהדברים צריכים ביאור. כדי להבין מה מונח כאן, נצטרך להיכנס לעומק הדברים בענין קריעת ים סוף:

שאלת השאלה – מדוע היה צורך בנס כמו קריעת ים סוף, כדי להוציא את עם ישראל ממצרים? למה היה צריך הקב"ה, להתנות תנאי עם הים - עוד בששת ימי בראשית - כדי שיבקע?!⁷

ידוע, שנס קריעת ים סוף בא במטרה לשלם למצרים במידה כנגד מידה – כך אמר יתרו {יח, יא} עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם – לקב"ה ישנה הנהגה, שאף אחד לא יכל לעשות – להעניש כל אחד, במידה מדוקדקת כפי שמגיע!

שאלת השאלה – מאיפה ידע זאת יתרו?

כי אומרים חז"ל, שיתרו היה אחד משלשת היועצים שהיו לפרעה:

אומר המדרש {שמו"ר פרשה א, אות ט} - אמר רבי חמא בן רבי חנינא, אמר פרעה: בואו ונתחכמו לאלהיהם של אלו, נדונים בחרב, כבר כתיב (ישעיה סו, טז): ובחרבו את כל בשר. לא נדון אותם אלא במים, שכן נשבע הקדוש ברוך הוא שאין מביא מבול לעולם, שנאמר (ישעיה נד, ט): אשר נשבעתי מעבר מי נח עוד על הארץ. והם אינם יודעים שעל כל העולם כלו אינו מביא אבל על אמה אחת מביא, ועליהם אינו מביא אבל הם באים ונופלים לתוכן, שנאמר (תהלים סג, יא): יגירהו על ידי חרב מנת שעלים יהיו. (שמות יח, יא): כי בדבר אשר זדו וגו', בקדרה שבשלו, בה נתבשלו, אמר רבי חייא אמר רבי סימון: שלשה היו באותה עצה, בלעם, ואיוב, ויתרו. בלעם שיעץ, נהרג. איוב ששתק, נדון ב'סורין'. יתרו שברח, זכו בניו וישבו בלשכת הגזית, דכתיב (דברי הימים א ב, נה): ומשפחות סופרים ישיבי יעבץ תרעתים שמעתים שוכתים המה הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב וגו', וכתיב (שופטים א, טז): ובני קיני

⁷ שאלת המהר"ל [גבורות ה']

ברוך שאמר
משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

אומר המדרש {שמו"ר פרשה ג, אות ח} - ואמרתם אליו ה' אלהי העבריים נקרה עלינו, למה קורא אותם עבריים, על שום שעברו ים.

כדי להבין מה מונח כאן, ניגש ליסוד שמובא בכתבי ר' צדוק הכהן מלובלין:

כותב ר' צדוק הכהן מלובלין {פרי צדיק, מועדים} - וידוע דכל אות במקום שנזכר ראשונה בתורה, שם מרומז שורש קדושת האות כדמוכח בגמרא {ב"ק נה.}.⁸

אם כן, מכאן אנו למדים שכל דבר המופיע פעם ראשונה בתורה, יש לו משמעות לכל התורה כולה.

על בסיס היסוד הזה, הייתי רוצה לעמוד על דבר אחד:

איפה מופיעה בפעם הראשונה בתורה, המילה 'עברי'? אצל אברהם אבינו, שנאמר {בראשית יג, יד} **ויבא הפליט ויגד לאברהם העברי.**

נשאלת השאלה - ולמה קוראים לו 'עברי'?

אומר רש"י - העברי. שבא מעבר הנהר.

אומר המדרש {ב"ר פרשה מב, אות ח} - (בראשית יד, יג): ויגד לאברהם העברי, רבי יהודה ורבי נחמיה ורבנן, רבי יהודה אומר כל העולם כלו מעבר אחד והוא מעבר אחד. רבי נחמיה אומר שהוא מבניו של עבר. ורבנן אמרי שהוא מעבר הנהר, ושהוא משיח בלשון עברי.

כותב ילקוט הראובני {פרשת לך לך} - מהו לאברהם העברי? שכל העולם כולו העביר לעבודת הש"י והוא היה לעבר א' והיה אוהב הקב"ה ועובדו, ולכך קראו הקב"ה 'העברי' לזרע אברהם אוהבי.

מי האיש השני, שנקרא 'עברי' בתורה?

יוסף - שנקרא פעמיים בתורה בשם הזה: פעם אחת אצל שר המשקים, שנאמר {בראשית מא, יב} **ושם אתנו נער עברי עבד לשר הטבחים** וגו'. פעם נוספת, אצל אשת פוטיפר, שנאמר {שם לט, יד} **ראו הביא לנו איש עברי לצחק בנו.**

מיהו האיש השלישי שנקרא בשם 'עברי'?

משה - שנאמר {שמות ב, ו} **ותפתח ותראהו את הילד והנה נער בכה ותחמל עליו ותאמר מילדי העבריים זה.**

חתן משה עלו מעיר התמרים את בני יהודה. ועלה מן הארץ, ועלינו לא נאמר אלא ועלה, אמר רבי אבא בר כהנא כאדם שמקלל עצמו ותולה קללתו באחרים.

שואלים רבותינו - מדוע התחילו המכות בים - מכת הדם ביאור, והסתיימו ג"כ בים - קריעת ים סוף?

ועוד יש לשאול - מדוע נענשו דוקא בים? שלכאורה, כתוב במדרש {ילקוט שמעוני, בשלח, רמז רמ"ג} שהסיבה שהחליט הקב"ה להטביע אותם, לא היתה בגלל אותו תנאי שהתנה עם שרו של ים - אמר ר' חמא בר חנינא: בשעה שיצאו ישראל ממצרים, עמד שר של מצרים ונשתטח לפני הקב"ה. אמר לפניו: ריבונו של עולם, במדת רחמים בראת עולמך ואתה מתגאה בחזקה? מיד קרא הקב"ה לכל שרי האומות והיה מסדר לפניהם כל המאורע. אמר שפטו נא ביני ובין זה שבתחילה ירדו בני למצרים ולא ירדו אלא לגור, שנאמר {בראשית מז, ד} ויאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו. עמד פרעה וכבשן לעבדים. בתחילה עשאו רועים, שנאמר {שם ו} ואם ידעת ויש בם אנשי חיל וגו' חזר ועשאו בנאים, שנאמר {שמות א, יא} ויבן ערי מסכנות למעטן מפריה ורביה וחדר וחדר עליהן {שם כב} כל הבן הילוד. חזר ואמר {שם טז} אם בן הוא והמתן אותו, אמר לפניו: ריבונו של עולם, הדין עמך ועמך האמת אלא אם רצונך תושיע את ישראל ולא תאבד את מצרים. אמר ר' יהושע בן לוי: כיון שראה מיכאל ששרי האומות מלמדין סניגוריא על מצרים, רמז גבריאל וטס למצרים טיסה אחת ושמת לבנה עם טיטה ותינוק אחד מה ששקעוהו בבנין, עמד לו לפני הקב"ה, אמר לפניו: ריבונו של עולם, בזה ענין שעבדו בניך - "הנה, תראה מה הם עשו לבניך!", כיון שראתה מדת הדין, אמרה: עשה דין לבניך במצרים שרובן חייבין, מיד טבעו מצרים, שנאמר {חבקוק ג, טו} **דרכת בים סופיך חמר מים רבים, אותו חומר שהביא גבריאל גרם למצרים לטבען** - אם כן, מדוע נענשו המצרים דוקא במים ולא שיקעו אותם בקירות - במידה כנגד מידה - כפי שעשו לבני ישראל?

כדי להבין את הדברים הללו, נצטרך להיכנס לעוד יסוד אחד:

בפרשת שמות - וארא, מופיע הקב"ה בשם שנקרא: 'ה' אלהי העברים שלחני'.

אומרת התורה {שמות ג, יח} **ובאת אתה וזקני ישראל אל מלך מצרים ואמרתם אליו ה' אלהי העבריים נקרה עלינו ועתה נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה לה' אלהינו.**

נשאלת השאלה - ולמה קורא הקב"ה לעצמו בשם 'אלהי העבריים'?

⁸ א"ר יהושע, הרואה טי"ת בחלומו סימן יפה לו. מאי טעמא וכו' אלא הואיל ופתח בו הכתוב תחילה (רש"י: טי"ת שכתובה ראשון בתורה נאמרה לטובה) שמבראשית עד וירא אלקים את האור כי טוב (בראשית א, ד) לא כתיב טי"ת.

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

א כד, ו: ויכתבם שמעיה בן נתנאל הסופר וגו', שמעיה, ששמע יה תפלתו. בן נתנאל וגו' בן שנתנה לו תורה מיד ליד. הסופר, שהיה סופרן של ישראל. הלוי, שהיה משבטו של לוי. לפני המלך והשרים, לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ובית דינו. וצדוק, זה אהרן הכהן. ואחמלך, שהיה אחיו של מלך. בן אביתר, שוטר הקדוש ברוך הוא על ידי מעשה העגל. רבי תנחומא בשם רבי יהושע בן קרחה אמר אף לוי היה שמו על עקר משפחתו (שמות ד, יד): הלא אהרן אחיך הלוי. ומשה, הרי עשרה, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה חייך מכל שמות שנקראו לך איני קורא אותך אלא בשם שקראתך בתיה בת פרעה (שמות ב, י): ותקרא שמו משה, ויקרא אל משה.

אומרים חז"ל {מדרש הגדול, שמות} – ותקרא שמו משה. היה ראוי לקרות אותו משי שנמשה מן המים, אלא קראתו משה – אמרה: הוא משה עצמו, כלומר זכותו גרמה לו להינצל. דבר אחר, על שם ישראל שהוא משה אותם והוציאם ממצרים, שנאמר {שמות ג, י} והוצא את עמי בני ישראל ממצרים, וכת' {שם טו, כב} ויסע משה את ישראל מים סוף, לכך נקרא שמו משה שהוא משה אחרים.

אומר המדרש {בראשית רבה, פרשה כו, אות ו} – אמר רבי חנינא בר פפא אפלו נח שנשתייר מהם לא שהיה כדי¹⁰, אלא שצפה הקדוש ברוך הוא שמשה עתיד לעמד ממנו, שנאמר בשגם, זה משה, דחושבניה דדין הוא חושבניה דדין. רבנן מיייתו לה מהכא, והיו ימיו מאה ועשרים שנה, ומשה חי מאה ועשרים שנה.

יוצא עפ"י דברי המדרש, שנח ניצל מהמים [מבול] רק משום שעתיד לצאת ממנו משה רבינו, שגם הוא עתיד להוציא את בני ישראל מן המים!

אומרים המפרשים – זה מה שנאמר {תהילים כט, י} ה' למבול ישב – למה הציל הקב"ה את נח מהמבול?! כי {שם יא} ה' עז לעמו יתן – שעתיד לתת הקב"ה תורה {שנקראת עז} לישראל ע"י משה רבינו.

כדי להבין את הענין הזה, נזדקק בס"ד לשני מהלכים:

שואל האור החיים הקדוש – לאיתנו. רז"ל אמרו (שמות רבה פכ"א) לתנאו הראשון. וקשה לי לדבריהם אין זה מקום התנאי אלא בשעת החלוקה שם יזכיר תנאי זה. ואולי כי יודיע הכתוב כי אחר ששב אז ידע שהוא תנאי שהתנה עמו ה' ולא גזירת כליו או הגעת צביונו להבטל מהעולם, והגם כי התנאי היה ידוע לו, אולי שלראות הפלאת הדבר שנתביש ונעשו המים יבשה וגם המים העומדים נעשו חומות אבנים יאמרו כי בא עד קיצו גם כן וכשחזר ידע כי אין זה אלא תנאי

לפני כמה שנים, הסתלק לבית עולמו יהודי גדול מאוד – ענק בתורה, ענק במידות – ר' יוסף ישראל ישראלזון זצ"ל – חתנו של מרן הרב אלישיב זצ"ל. גיסו הגאון, ר' יצחק זילברשטיין – רבה של רמת אלחנן, ספד אותו ופתח ברעיון נפלא מדברי הפס' {שמות ב, ו} ותפתח ותראהו את הילד והנה נער בכה ותחמל עליו ותאמר מילדי העברים זה.

שאל ר' יצחק זילברשטיין – מאיפה ידעה בתיה בת פרעה, שהוא מילדי העברים!?

ועוד, מה פירוש 'ותפתח ותראהו את הילד' – אם הוא בוכה, צריך היה לשמוע ולא לראות!?

אומרים חז"ל – הוא בכה. אבל בשקט – בלי קול!

אמרה בתיה בת פרעה – "ילד שבוכה בלי קולות, זה רק ילד יהודי!"

אמר ר' יצחק זילברשטיין – גיסי, בגיל 11 הוגלה לסיביר לאחר שכל משפחתו נרצחה! חמש שנים היה לבד בסיביר – ישב שם לבדו וחזר בגיל 16 לארץ – בלי קרוב, בלי מכר ובלי גואל. איך שהגיע לארץ, אמרו לו מהסוכנות – יש לך קרוב בארה"ב, הוא מוכן לאמץ אותך. אמר להם – "אני לגלות לא חוזר! אני נישאר כאן ללמוד תורה!" – והלך ללמוד בישיבת פוניבז' – כל חייו היה מלא שמחת חיים!

זה מה שכתוב בפס' – מה ראתה בתיה בת פרעה!?! "והנה נער בכה" – גיסי היה בוכה הרבה, אבל לעולם לא שמעו אותו בוכה – אָבְלוּ היה בלבו וצהלתו על פניו! לראות יהודי כזה – אחרי כל מה שהוא עבר, והשמחה תמיד היתה נסוכה על פניו – זהו מילדי העברים!!! זה סימן שהוא יהודי אמיתי!

בכל אופן, נאמר כאן בפס' שמשה רבינו היה 'מילדי העברים'.

בשעה שמשה רבינו נולד, אומרת התורה {שמות ב, א} וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי.

נשאלת השאלה – מדוע מעלימה התורה את שמותיהם של עמרם ויוכבד?⁹

אומר המדרש {ויקרא רבה, פרשה א, אות ג} – עשרה שמות נקראו לו למשה: ירד: חָבֵר: יְקוּתִיאֵל: אָבִי גְדוֹר: אָבִי סוּכּוֹ: אָבִי זְנוּחַ. רבי יהודה ברבי אלעאי אמר אף טוביה שמו, הָדָא הוּא דְכְתִיב (שמות ב, ב): וְתָרָא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא, כִּי טוֹבִיָּה הוּא. רבי ישמעאל בר אמי אמר אף שמעיה שמו. אָתָּא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּר נַחֲמִיָּה וּפְרַשׁ הַדִּין קְרִיאַ (דברי הימים

⁹ ישנם אנשים ששולחים תרומה למוסדות תורה, וכותבים צ'ק ללא חתימה, אתה שואל אותם: "למה לא חתמת?" – "זה בעילום שם"

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

גזירתו על הנבראים גזירה ולזה לא הסכים הים ליחלק להם וטען למשה אתה נבראת בששי ואני בג' זה רמז כי אינו בן תורה שאם היה בן תורה הנה הוא קודם לו כי התורה קדמה לעולם כולו, ולזה נתחכם ה' והוליק ימינו לימין משה פירוש הראהו כי הוא בן תורה המתיחס לה ימין דכתיב (דברים לג ב) מימינו וגו' וכשראהו תיכף ומיד נקרע כתנאי הראשון, ולזה כל צדיק וצדיק שיעמוד אחר קבלת התורה יביא בידו שטר חוב א' לכופו ליחלק לפניו, ותמצא שכשלא רצה ליחלק לר' פנחס בן יאיר ולהמתלוה עמו רצה לקונסו ופחד הים ממנו.

עפ"י הדברים הללו, חשבתי לומר שאולי זה גם הביאור בהבדל שבין יהושע למשה רבינו:

הבאנו את דברי המדרש - **וְכִינּוּן שֶׁהֵלֵךְ לִקְרָע מִשֶּׁה אֶת הַיָּם, לֹא קָבַל עָלָיו לְהִקְרָע, אָמַר לוֹ הַיָּם, מִפְּנֵיךְ אֲנִי נִקְרָע, אֲנִי גָדוֹל מִמֶּךָ, שְׂאֲנִי נִבְרָאתִי בְּשִׁלְשִׁי וְאַתָּה נִבְרָאת בְּשִׁשִּׁי -** לא אמר לו משה, כדברים שאמר יהושע לשמש - **בן חורין קטן שיש לו עבד זקן אינו אומר לו שתוק!**

אם כן, למה הקשיבה השמש לציוויו של יהושע, ואילו הים לא שמע לציוויו של משה?

פשוט מאוד - כי ליהושע היתה השמש חייבת להישמע - כי יהושע היה לאחר מתן תורה - אחרי מתן תורה, אפשר כבר לצוות על השמש שתידום! לעומתו משה, היה לפני מתן תורה ולכן לא נשמע לו הים - זה מה שאומרת הגמרא (מסכת סנהדרין לח, א) - **ת"ר: אדם נברא בערב שבת ומפני מה נברא אחרון? שלא יהו המינים אומרים שותף היה לו להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית. דבר אחר: שאם תזוז דעתו עליו אומר לו יתוש קדמך במעשה בראשית.**

עפ"י הדברים האלה, נוכל לגשת להבנת נדבך נוסף:

שולח הקב"ה לגאול את ישראל, בשם **'אֱלֹהֵי הָעֶבְרִים'**¹⁴, שזהו השם שעתיד להעביר את עם ישראל בים.

הבאנו את דברי חז"ל שאומרים, שהים נבקע בזכות ג' אנשים - אברהם, יוסף ומשה.

נשאלת השאלה - מהו המחנה המשותף, בין שלושת האנשים האלה?

המחנה המשותף ביניהם הוא, ששלתם נקראו בשם 'עברי'. אברהם היה הראשון, יוסף השני ומשה השלישי שנקרא בשם 'עברי'.

נשאלת השאלה - מה פירוש המושג 'עובר ים'?

ראשון לבד. וצריך לדעת אופן התנאי אם היה ליוצאי מצרים אם כן למה נדעש בפעם הזאת כמאמרם ז"ל (שם) שהתריס כנגד משה ואמר לו אין אני נקרע מפניך שאני נבראתי ביום ג' ואתה נבראת ביום ששי וכו' עד שנטה ה' ימינו לימין משה דכתיב (ישעי' ס"ג ז') מוליך לימין משה. ועוד רואני כי ליחדי סגולה היה נקרע בעל כרחו כמעשה הובא בחולין (ז.י)¹¹ ברבי פנחס בן יאיר וכו' ואם לא התנה עמו אלא ליוצאי מצרים לבד מה כוחו של ר"פ בן יאיר עליו השלום להתגבר על מעשה בראשית?¹²

אומר האור החיים הקדוש - אכן תנאי זה הוא בכלל התנאים שהתנה ה' על כל מעשה בראשית להיות כפופים לתורה ועמליה ולעשות כל אשר יגזרו עליהם וממשלתם עליהם כממשלת הבורא ברוך הוא¹³, ולזה תמצא כמו כן בשמים ובארץ ובכוכבים ובשמש וירח שלטו עליהם הצדיקים יחידים ואין צריך לומר מרובים כאשר חקק ה' להם בעת הבריאה, והוא סוד אומרו (ישעי' מ"ג) בוראך יעקב וגו' ואמרו ז"ל (ויקרא רבה פל"ו) שאמר הקדוש ברוך הוא לעולמו מי בראך מי יצרך ישראל והכל בכח התורה. וצא ולמד מ"ש בפסוק בראשית. והנה ביציאת ישראל ממצרים עדיין לא קבלו התורה ואין

¹¹ אומרת הגמרא (מסכת חולין ז.א) - **דרבי פנחס בן יאיר הוה קאזיל**

היה הולך בדרך לפדיון שבויין. פגע ביה בגינאי נהרא בדרכו, הגיע לנהר גינאי, ואמר ליה לנהר: "גינאי חלוק לי מימך גזור לי מימך, כך שיווצר מעבר יבשה משפת הנהר האחת לשניה, ואעבור בך". אמר ליה הנהר: "אתה הולך לעשות רצון קונך לקיים מצות פדיון שבויים, ואני וגם אני, בזרימת מימי הולך לעשות רצון קוני הגוזר על המים לזרום. והנה אפילו אם אחלוק אני את מימי אתה ספק עושה ספק אי (אין) אתה עושה את רצון קונך, שהרי אינך יודע בוודאות שיתנו לך השבויים את שבוייהם בפדיון. ואילו אם לא אחלוק את מימי, הרי אני ודאי עושה רצון קוני בהמשך זרימת המים. לכן, אין ראוי שאחלוק לך את מימי!" אמר ליה רבי פנחס בן יאיר לנהר: "אם אי (אין) אתה חולק גוזרני (הריני גוזר) עליך שלא יעברו בך מים לעולם. אז, חלק ליה חלק הנהר את מימיו לרבי פנחס בן יאיר. הוה ההוא גברא דהוה דארי חטיי לפיסחא היה אדם אחד עם רבי פנחס בן יאיר שנשא עמו חטים לצורך עשיית מצה לחג הפסח. אמר ליה רבי פנחס בן יאיר לנהר: חלוק ליה נמי להאי חלוק גם לצורך איש זה ותן לו לעבור דבמצוה עסיק שהרי עסוק הוא בעשיית מצוה חלק ליה חלק הנהר את מימיו גם בשביל נושא החטים. הוה ההוא טייעא דלווה בהדייהו היה סוחר ערבי שהתלווה אליהם בדרכם. אמר ליה רבי פנחס בן יאיר לנהר: חלוק ליה נמי להאי חלוק גם לצורך איש זה ותן לו לעבור דלא לימא כדי שלא יאמר: האם כך עושים לבני לווה האם כך הגון לעשות להשאיר בדרך את אלה שהולכים עמנו? הלא יהיה זה חילול השם! חלק ליה חלק הנהר את מימיו גם בשביל הסוחר הערבי.

¹² 'ברוך שאמר': מדוע היה צריך הקב"ה להתנות עם הים, בששת ימי בראשית שביקע? האם קשה לקב"ה להתנות תנאי באותו היום? ועוד, בשביל מה צריך להתנות תנאי? הרי מצינו שר' פנחס בן יאיר בקע ג' פעמים את נהר גינאי ללא תנאי!

¹³ לאחר מתן תורה, נתן הקב"ה כח ביד החכמים לקבוע דברים בבריאה ועפ"י פסיקתם זה מה שיהיה.

¹⁴ 'עֲבָרִים' מלשון 'עבר - ים'.

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

שנה שיהיו עם ישראל במצרים. ספרתי ומצאתי שחלפו רק 210 שנים, ואם כן – הגעת לפני הזמן. תחזור בחזרה למצרים, ותבוא שוב בעוד 190 שנה!"

למרות שהתנאי עם הים היה, להיבקע רק לאחר 400 שנה שבהם יהיו עם ישראל במצרים, הכביד הקב"ה את עול השעבוד ולכן הוא זירז את יציאתם לאחר 210 שנים. ועוד, נתן להם 'חותמת' שהם מזוככים מכל התאוות והחמדות, שנאמר {במדבר כו, ה} **בְּנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ מִשְׁפַּחַת הַחֲנֹכִי לְפָלוּא מִשְׁפַּחַת הַפְּלָאִי: {ו} לְחֻצְרֵן מִשְׁפַּחַת הַחֲצֹרֹנִי לְכַרְמֵי מִשְׁפַּחַת הַכְּרָמִי.**

אומר רש"י - משפחת החנכי. לפי שהיו האמות מבזין אותם ואומרים מה אלו מתיחסין על שבטיהם, סבורין הם שלא שלטו המצריים באמותיהם, אם בגופם היו מושלים קל וחומר בנשותיהם, לפיכך הטיל הקדוש ברוך הוא שמו עליהם, ה"א מצד זה וי"ד מצד זה, לומר, מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם. וזהו הוא שמפורש על ידי דוד (תהלים קכב, ד) שבטי יה עדות לישראל. השם הזה מעיד עליהם לשבטיהם, לפיכך בכלם כתיב החנכי הפלאי, אבל בימנה לא הצרך לומר משפחת הימני, לפי שהשם קבוע בו יו"ד בראש וה"א בסוף.

באותה שעה שלא הסכים הים להיבקע בפני משה, ירד הקב"ה ואמר לו: "אני ה' אֱלֹהֵי הָעֶבְרִיִּים" – של אותם אלה שעתידיים לעבור בים.

נשאלת השאלה – מה זה קשור לים ?

אומר המהר"ל, ששני אנשים היו בכל מהלך ההיסטוריה, שעלו לשמים וחזרו כבני אדם – אברהם אבינו ומשה רבינו, ולכן נאמר בשניהם ש'רכבו על החמור' – דהיינו שרכבו על החומריות שלהם.

כותב המהר"ל {שערי קדושה חלק א', שער ב'} – דע כי כל המדות הרעות, מושרשות בארבע מדרגות נפש היסודית מצד הרע והקליפה אשר בה, ולכן כל המדות רעות נחלקות לארבעה מינים וזה פרטם:

יסוד האש ממנו נמשכת הגאווה הנקראת גסות הרוח להיותו היסוד הקל וגבוה מכולם. ובכללה הכעס, כי מפני הגאווה מתכעס האדם כשאין עושים רצונו, ואילו היה שפל רוח ומכיר חסרונו לא היה מתכעס כלל, נמצא כי הגאווה והכעס מדה אחת הם. ותולדותיה שלש. הקפדנות בלב, כי לולא הגאווה לא היה מקפיד בלב, כענין שבארנו בענין הכעס ובקשת השררה והכבוד להתגאות על הבריות. והשנאה לזולתו על היותו גדול ממנו, וזה ענף מהגאווה גם כן.

יסוד הרוח ממנו נמשך דבור הנקרא שיחה בטלה לדברים שאין בהם צורך כלל או נפשי או גופני. ותולדותיה ארבעה.

אומרים רבותינו, שעם ישראל ירד למצרים על מנת להזדכך מדבר שנקרא 'זוהמת הנחש' ¹⁵. בחלוף רד"ו שנים, אמר הקב"ה: "עם ישראל יכל לצאת ממצרים – הוא נקי לגמרי מן התאוות והחמדות!"

אומרת התורה {דברים ד, לג} **הֲשַׁמַּע עִם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כְּאִשֶׁר שָׁמַעְתָּ אֹתָהּ וַיַּחֲזִי: {לד} או הַנְּסָה אֱלֹהִים לְבֹא לְקַחַת לוֹ גּוֹי מִקְרֵב גּוֹי בְּמִסַּת בְּאֵתָת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבִיד חֲזָקָה וּבְזָרוּעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם ה' אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ.**

שני פסוקים בתורה, כוללים בתוכם את כל האל"ף ב"ת – זה אחד מהם - {לד} או הַנְּסָה אֱלֹהִים לְבֹא לְקַחַת לוֹ גּוֹי מִקְרֵב גּוֹי בְּמִסַּת בְּאֵתָת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבִיד חֲזָקָה וּבְזָרוּעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם ה' אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ.

נשאלת השאלה – מה פירוש הפס' הזה ?

אומרים חז"ל {מדרש שוחר טוב קט"ז} – **ויוציא אתכם מכור ברזל, כשם שהזהבי פושט ידו ונוטל הזהב מן הכור, כך הוציא הקב"ה את ישראל ממצרים וכעובר שהוא נתון בתוך מעיה של בהמה והרועה נותן ידו ושומטו, כך הנסה אלהים לקחת לו גוי מקרב גוי.**

אם כן, יצאנו מן - **גוי מקרב גוי** – קיבלנו פסוק שיש בו את כל האל"ף ב"ת, וכעת אנחנו מוכנים לקבל את התורה!

כשיצאו ישראל ממצרים, בא עוזא – שרה של מצרים ואמר: "ריבונו של עולם, מה נשתנו אלו מאלו, הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז?!"

לומדים מכאן יסוד נפלא – להזדכך מזוהמת הנחש, צריכים 210 שנים. לעומת זאת, להזדכך מעבודה זרה צריכים 49 יום, שנאמר {יב, כא} מִשְׁכּוֹ וְקָחוּ לָכֶם צֹאן לְמִשְׁפַּחְתֵּיכֶם וְשַׁחְטוּ הַפֶּסַח – אומרים חז"ל {שמו"ר פרשה טז, אות ב} - **כְּלוֹמַר מִשְׁכּוֹ יְדִיכֶם מִעֲבֹדַת כּוֹכָבִים, וְקָחוּ לָכֶם צֹאן, וְשַׁחְטוּ אֱלֹהֵיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם וְעָשׂוּ הַפֶּסַח.**

מבאר הזרע ברוך {פרשת בשלח}, מדוע סירב הים להיבקע:

בשעה שמגיע משה רבינו לפני הים בציווי הקב"ה, ואומר לו להיבקע, מסרב הים להיבקע.

נשאלת השאלה – מדוע לא הסכים הים להיבקע ?

אמר הים למשה: "הקב"ה התנה איתי תנאי בששת ימי בראשית, שאצטרך להיבקע. אבל זה יהיה רק לאחר 400

¹⁵ שאומרת הגמרא {מסכת שבת קמ"ו, א} - **בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא.**

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

השני שעבר את הניסיון של 'הים', היה יוסף הצדיק שנקרא גם הוא 'נַעַר עֵבְרִי' – שעבר את ניסיון אשת פוטיפר.

משה רבינו לא עבר את ניסיון 'הים' – הוא נולד מנותק מן החומר לגמרי - ללא שום חומרות!

איך יודעים שהוא נולד מנותק מן החומר?! שכאשר בתיבת פרעה משתה אותו מן המים – אמרה: {ב, י} **כִּי מִן הַמַּיִם מְשִׁיתָהוּ** – הוצאתי אותו מניסיון החומר – הוא לא אמר לעבור את הניסיון הזה!

לא רק זה, אלא גם הוריו כלל לא קשורים אליו, ולכן נאמר {שמות ב, א} **וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לְוִי וַיִּקַּח אֶת בֵּת לְוִי** – אין להם אפילו שם, כי הוא לא מתייחס לחומר כלל! אמנם הנשמה צריכה לרדת לעולם באמצעות ההורים, ולכן נשמתו באה לעולם מ- **אִישׁ מִבֵּית לְוִי** ואישה **בֵּת לְוִי** – ללא קשר לחומר כלל ולכן לא הוזכרו שמותם!

אומרים חז"ל {מסכת ב"ב יז, א. שבת נה, ב} - ארבעה מתו בעטיו של נחש ואלו הן: בנימין בן יעקב ועמרם אבי משה וישי אבי דוד וכלאב בן דוד.

נשאלת השאלה – למה נאמר 'עמרם אבי משה'?

אומר ר' צדוק הכהן מלובלין – כל אחד נכתב, לפי מטרת ביאתו לעולם – עמרם זכה למות בעתיו של נחש, מכוח משה – שהיה צריך להביאו לעולם מנותק מן החומר!

אם כן, היה צריך משה להיוולד מנותק מן החומר, כי הוא עתיד להעביר את בני ישראל – מנותקי החומר – בים.

שואל משה רבינו את הקב"ה – "איך אלך לבני ישראל, הרי עברו בסכ"ה 210 שנים?! אני אבוא אליהם, ישאלו אותי 'איך הגעת – יש עוד הרבה זמן' – מה אומר להם?!"

אמר לו הקב"ה – "תאמר להם **אֱלֹהֵי הָעֵבְרִים שְׁלַחְנִי**" – **'אֱלֹהֵי הָעֵבְרִים'** הוא האלהים שמעביר אנשים בים ובודק אותם בים [שהים, הוא הכלי בדיקה של הקב"ה, מי מנותק מן החומר ומי לא!]

והן, לדבר חנף, ושקרים, ולשון הרע, ולגלות שבחיו לבריות להתגדל בפניהם.

יסוד המים ממנו תאות התענוגים כי כן המים מצמיחים כל מיני תענוג, ותולדותיה שתיים. החמדה, לגזול ממון חברו ואשתו וכל אשר לו להתענג בהן. והקנאה, כי יקנא בחברו, אשר לו ממון רב וכיוצא להתענג בו.

יסוד העפר ממנו מדת העצבות בכל פרטיו, ותולדותיה אחת והוא העצלות לקיים התורה והמצות מפני עצבונו על השגת קניני הבלי העולם הזה, או על היסורין הבאים עליו ואינו שמח בחלקו בשום דבר, גם עינו לא תשבע עושר.

אם כן נמצאנו למדים, שיסוד התאוות והחמדות מגיע מהמים. אבל 'זה לעומת זה עשה האלקים' – שהמים הם גם יסוד הטהרה של האדם – המקוה, הים, המעינות כו' – מצד אחד הוא סמל של טהרה, ומצד שני אם לא יודעים להשתמש בו בחכמה, הוא סמל של טומאה.

כאשר רוצה הקב"ה לבדוק מישהו, האם הוא מנותק מן החומר, הוא נבדק באמצעות מים. הראיה? כאשר רוצים לבדוק אישה האם היא סטתה – בודקים אותה באמצעות מים מאררים!

הראשון שהתנתק מן החומר, היה אברהם אבינו.

אומרת המשנה {אבות ה, יט} - כָּל מִי שֵׁיִשׁ בִּידוֹ שְׁלֹשָׁה דְבָרִים הִלְלוּ, מִתְלַמֵּידוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֲבִינוּ. וְשְׁלֹשָׁה דְבָרִים אַחֲרָיִם, מִתְלַמֵּידוֹ שֶׁל בְּלָעַם הַרְשָׁע. עַיִן טוֹבָה, וְרוּחַ נְמוּכָה, וְנֶפֶשׁ שְׁפֹלָה, מִתְלַמֵּידוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֲבִינוּ. עַיִן רָעָה, וְרוּחַ גְּבוּהָה, וְנֶפֶשׁ רְחֹבָה, מִתְלַמֵּידוֹ שֶׁל בְּלָעַם הַרְשָׁע.

כותב הרמב"ם – טובה. ההסתפקות במה שיש לאדם והיא ממעלות המדות¹⁶.

אם כן, אברהם הוא הראשון שהצליח להתנתק מן החומר, ובנוסף הוא הראשון שנקרא בתורה בשם 'עברי'.

אומר המהר"ל {גבורות ה', פרק סח} – כי כאשר עלו ישראל מן הים, אז קנו ישראל עצם מדריגתן ומעלתן ... כי ישראל לא קנו עצם מעלתן עד אחר שעברו ים, ולכך שם ישראל 'עברים' על שם 'עבר ים'.

אם כן, פירוש המילה 'עברי' הוא 'עבר ים' – עבר את הניסיון של 'הים' ויצא נקי.

¹⁶ **'ברוך שאמר':** שהיה אברהם מנותק מהחומר – עשרות שנות נישואין לשרה אמנו, ועד שלא הגיעו למצרים לא היה מכיר את יפיה! שנאמר {בראשית יב, יא} **אֲשֶׁתוֹ הִנֵּה נָא יְדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יִפְתַּ מְרָאָה אֶת.**

ברוך שאמר

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

אם אלה הדברים, נוכל להבין מה מונח בכל היסוד של יציאת מצרים:

אומרים חז"ל – {תהילים קה, מב} כי זכר את דבר קדשו את אברהם עבדו: {מג} ויצא עמו בששון ברנה את בחיריו – בזכות אברהם אבינו שהיה מנותק מהחומר, יצאנו ממצרים. אחריו הגיע יוסף ואחריו משה רבינו, שעתיד להעביר את בני ישראל בים.

בא ר' צדוק הכהן מלובלין ומבאר את היסוד בצורה נפלאה:

בשעה שיצאו בני ישראל ממצרים, כל אחד הצביע באצבע ואמר {שמות טו, ב} **זֶה אֱלֹהֵי וְאֹנְהוּ**.

אומרים חז"ל – ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי!

מי זוכה לומר דבר כזה?

אומרת הגמרא {מסכת תענית לא, א} – אמר רבי אלעזר: עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו, שנאמר {ישעיה כה-ט} ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו.

אומר ר' צדוק הכהן {פרי צדיק, בשלח} – וא"כ הו"ל לומר לעשות מחול לישראל. אך רמז בזה שע"י המחול שיזכו להיות כל א' מראה באצבעו, מזה יתברר שהם כולם צדיקים שתקנו כל הפגם.¹⁷

אם כן, אותו מעמד שהיה בקריעת ים סוף, שכל אחד ואחד הורה באצבעו ואמר "זֶה אֱלֹהֵי וְאֹנְהוּ" – על מה הצביע ???

אומר התרגום אונקלוס – {שמות טו, ב} זֶה אֱלֹהֵי וְאֹנְהוּ – וְאֹנְהוּ יְהוָה מְקַדְּשָׁא.

¹⁷ 'ברוך שאמר': איזה פגם!? פגם החומריות - שהיו צדיקים ונקיים מהחומריות – שאפילו שפחה הרימה ידה ואמרה זֶה אֱלֹהֵי ! לכן, מי שמסוגל להרים את ידו ולומר זֶה אֱלֹהֵי וְאֹנְהוּ, זה אדם מנותק מן החומר !

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

פרשת בשלח – ט"ו בשבט – שנת תשע"ו.

כותב הכלי יקר - וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים.
 מדה כנגד מדה לפי שעסקו בביזת הים יותר מהראוי, ומאז היו בלתי ראויים לקבל התורה שנמשלה למים¹⁹ ע"כ נענשו במה שלא מצאו מים, וזהו דעת רז"ל במסכת בב"ק (פב).
 דורשי רשומות אמרו שהלכו ג' ימים במדבר בלא תורה שנמשלה למים כו', ובלי ספק שלא כווננו לומר שחסרון מים זה היינו התורה, דא"כ מה יעשו בהשלכת עץ אל המים, אלא שרצו לומר לפי שע"י שהיו עסוקים בבזה ולא מהרו לילך אל המדבר מקום קבלת התורה ע"כ נענשו שלא מצאו סתם מים, כי כבר אמר להם הקב"ה תעבדון את האלהים על ההר הזה דהיינו קבלת התורה, והם היו עסוקים בביזת הים ולא אמרו נלכה ונרוצה לקבל התורה ע"כ נענשו בחסרון המים, כמו ברפידים שעל שרפו ידיהם מן התורה, ע"כ נאמר גם שם ויחנו ברפידים ולא היה מים לעם לשתות.

ויבאו מרתה וגו'. הקרה ה' לפניכם ענין מי מרה לחזור ולעשות בהם נסיון אם יהיו ראויין לקבלת התורה, כי כבר נחלקו רז"ל (מכילתא בשלח (ויטע) פר' א) במה שנאמר ויורה ה' עץ, ו"א שהיה זית, ו"א שהיה ערבה, ו"א הרדופני, רשב"י אמר דבר מן התורה הראהו שנאמר (משלי ג.יח) עץ חיים היא, וביאור הענין שהתורה תחילתה מרה²⁰ ונקראת תושיה שמתשתת כחו של אדם, ורז"ל אמרו למה נמשלה התורה לזית מה זית זה תחילתו מר וסופו מתוק אף ד"ת כן, והמצות ג"כ לאו ליהנות נתנו, וכמ"ש ותגיד לבני ישראל דברים קשים כגידין, כי חולי הנפש כמו חולי הגוף כי כמו שרוב חולי הגוף דרכם להתרפאות ע"י לקיחת עשבים מרים ואם אין החולה מאמין אל הרופא ימאן לקבלם, כך בחולי הנפשות שהיו חולים ע"י קניית אמונות רעות שקנו במצרים, רצה הקב"ה לרפאותם ע"י קבלת התורה שנמשלה לזית כי ראשיתה מרה כזית, ויש לחוש פן ואולי יהרהרו ישראל בלבם לאמר איך יתכן לרפאות דבר מר בדבר מר, ע"כ הביאם ה' לידי נסיון והקרה לפניכם ענין מי מרה שנמתקו בדבר מר,

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת בשלח. השבת נקראת גם בשם 'שבת שירה', על שם שירת הים המסמלת את סיום יציאת מצרים.

הייתי רוצה לעמוד היום על נושא אחד - לאחר יציאת מצרים וקריעת ים סוף, וממנו להתחבר לט"ו בשבט הבעל"ט:

ידועים דברי השל"ה הקדוש - וקדם לו הטור, שכל אירוע שחל במהלך השבוע, יש לו קשר לפרשה שלפניו. לכן אם חל ט"ו בשבט בשבוע של פרשת בשלח, זאת אומרת שיש לו קשר עם הפרשה והשאלה היא - מה הקשר?

לכאורה, הקשר הוא מאוד פשוט - עם ישראל מגיע למקום שנקרא 'אילמה'. אומרת התורה (טו, כז) **וַיְבֹאוּ אֵילָמָה וְשֵׁם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינַת מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וַיַּחֲנוּ שָׁם עַל הַמַּיִם** - אם כן, יש לנו תמרים עם ט"ו בשבט - מצאנו את הקשר ©

בכל זאת, נשאיר את התמרים בצד, ונתחבר לט"ו בשבט בנק' אחרת - דרך המקום שנקרא 'מרה':

אומרת התורה: (טו, כב) **וַיֹּסַע מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל מֵיַם סוּף וַיֵּצְאוּ אֶל מִדְבַּר שׁוּר וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְלֹא מָצְאוּ מַיִם: (כג) וַיְבֹאוּ מִרְתָּה וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁתֹּת מֵיִם מִמֶּרְה כִּי מַרִּים הֵם עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ מֶרְה: (כד) וַיִּלְנוּ הָעָם עַל מֹשֶׁה לֵאמֹר מַה נִּשְׁתָּה: (כה) וַיִּצְעַק אֶל ה' וַיֹּרֶה ה' עַץ וַיִּשְׁלַךְ אֶל הַמַּיִם וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם שָׁם שָׁם לֹא חָק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נָסְאוּ.**

נשאלת השאלה - איזה מין ניסיון זה?!¹⁸

אומר רבינו חננאל - וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים. הדרך היה מהלך שלשת ימים, והם הלכו ביום אחד, וחסרון המים היה יום אחד, שאין טבעו של בשר ודם להתקיים שלשה ימים בלא מים, אף כי הטף והנשים מעוברות ומיניקות שהיו בהם.

¹⁹ 'ברוך שאמר': עם ישראל התעכבו בים סוף יותר מידי זמן - מאיפה נאחנו יודעים? שנאמר (טו, כב) **וַיֹּסַע מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל**

מֵיַם סוּף - פירש"י: **ויסע משה**. הסייען בעל כרחם, שעטרו מצרים את סוסייהם בתכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות, והיו ישראל מוצאין אותם בים, וגדולה היתה ביזת הים מביזת מצרים, שנאמר תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף (שיר השירים א, יא. מכילתא פסחא סוף פי"ג), לפיכך הוצרך להסייען בעל כרחם - אמרו ישראל: "קודם נסיים לאסוף את הדולרים, אח"כ נתקדם הלאה" ©

²⁰ 'ברוך שאמר': שאם תיקח בעל תשובה 'חדש' ותכניס אותו לישיבה - הוא לא יבין מה הולך סביבו - בהתחלה הכל יהיה 'מר' לו. אבל עם הזמן - כאשר יתחיל להבין את הלימוד, זה יהפך לו למתוק.

¹⁸ 'ברוך שאמר': עם ישראל יוצא ממצרים - עובר את ים סוף - שם ראתה שפחה מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי, ומיד לאחר מכן, לוקחים אותם ג' ימים ללא מים במדבר - אתם יודעים מה זה?! היום כאשר מודיעים מהעירייה על הפסקת מים של כמה שעות, כולם נכנסים ללחץ וממלאים במים כל כלי שרק אפשר. תארו לעצמכם מה זה להיות במדבר ללא מים! כאשר לכל משפחה יש 180 ילדים שלה, ועוד כמה מאות ילדים שצירפו אליהם במכת חושך, לאחר שמתו ההורים שלהם. ועוד, לא צריך להסביר מה זה 'ילדים בטיול' - כל אחד צמא... כל אחד רוצה חטיף וכו'. ועוד שואל האברבנאל, יש מניקות, יש מעוברות - איך אפשר לשרוד במצב כזה?

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

כיצא בו, ויאמר ישעיה ישאו דבלת תאנים וימרחו על השחין ויחי (ישעיה לח, כא). הלא בשר חי שאתה נותן עליו דבלת תאנים, מיד הוא נסרח. הא כיצד? נתן דבר המחבל לתוך דבר המחבל, לעשות בו נס. כיצא בו, ויצא אל מוצא המים וישלך שם מלח ויאמר כה אמר ה' רפאתי למים האלה לא יהיה משם עוד מות ומשפלת (מלכים ב ב, כא). והלא מים מתוקין שאתה נותן לתוכן מלח מיד נפסדים. הא כיצד? נותן דבר המחבל לתוך דבר המחבל, לעשות בו נס. אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: לא כך הוא אמנותי, אלא במה שאני מכה, בו אני מרפא. הלכך הואיל ואלו המים מרים, אני מרפאן בדבר מר. וכן הצדיקים במה שהן מקנתרין, בו הן מתקנין. תדע לך, שבשעה שקנתר משה, באז קנתר, שנאמר: ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך וגו' (שמות ה, כג). אמר משה: באז סרחתי [קלקלתי]. באז אני מתקן ואומר שירה. לךך נאמר אז ישיר משה.

אומר **תוספות השלם** – ויורהו ה' עץ. המינים פוקרים עץ כתיב צלם, ואומרים כשזרק משה המטה למים מיד הומתקו, ויש להשיב להם לפי טעותם אמת אלה עמד לשם²¹ וכל זמן שעמד נתקלל כל הארץ שסביבו ואפילו מים מתוקים נעשו מרים. אבל כשקם משה ולקח הצלם וזרקו בבזיון למים, מיד נתברך כל מה שמסביבו ואפילו מים המרים הומתקו. אבל קצת קשה לפי האמת מה הוצרך להשלכת העץ, למה לא הביא מיד בארה של מרים? ועוד קצת קשה, מה ענין שבת לצוות עליו כאן במרה כמו שדרשו רבותינו 'שם שם לו חוק ומשפט', וי"ל בארה של מרים בא בזכותה, והמן בא בזכות משה²² ואין מסברא שתקדים זכותה לזכותו, לכך הוצרך עתה להשלכת העץ. ושם נסוהו, תימא ושם ניסה אותם מיבעי ליה, וי"ל דהקב"ה ניסה למשה כי גם הוא הלך ג' ימים בלא מים ולא נטרעם ולא צעק להקב"ה, אלא בשביל ישראל לכך כתיב 'ושם ניסהו'.

הייתי רוצה לעמוד על שאלה, שלכאורה, פשוטה מאוד:
הקב"ה לא צריך להמתיק מים בעזרת עץ. הוא יכל לצוות את משה לומר פסוק כלשהו, ובעזרתו המים ימתקו. אבל בכל זאת בא הקב"ה וציוה להשליך את העץ על המים.

נשאלת השאלה – מה המטרה של כל זה? בשביל מה צריך לקחת עץ, ולהשליכו אל המים?
בואו נתקדם לשלב נוסף, לפני שניכנס לענין הט"ו בשבט:
לאחר שמתקו המים, אומרת התורה: {טו, כה} שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו.

²¹ שעץ וצלם' אותה גימטריא = 160.
²² אומרת הגמרא (מסכת תענית ט, א) - ר' יוסי בר' יהודה אומר: שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל אלו הן: משה ואהרן ומרים. באר בזכות מרים, עמוד ענן בזכות אהרן, מן בזכות משה.

ובזה נסה אותם האלהים אם יאמינו שבכח אלהי עשה משה את הדבר הזה אז יאמינו גם כן שע"י התורה יומתק מרירות הנפש ...

אמר הרב לוינשטיין בשם הרב נבנצל – מה פירוש 'התורה נמשלה למים'? מים זה הדבר היפה ביותר בעולם. כאשר המים זורמים – הציפורים מציצות, יש ריח טוב של הפריחה וכו'. אבל אם המים 'עומדים', נוצרות ביצות וכד' – מה יוצא מזה? קדחת הנילוס, שפעת העופות, שפעת החזירים וכו'.

לכן התורה נמשלה למים – לאיזה מים? מים זורמים – אם אתה זורם עם התורה – אתה מתקדם בלימוד – הכל פורח ומלבלב! אבל אם אתה עומד במקום ולא מתקדם לשום מקום, אז התורה בשבילך היא כמו ביצה – לא סימפטית בכלל.

שמעתי רעיון נפלא. מי שיש לו ילדים בבית, יכל להבין את הדבר באופן מוחשי:

ברגע הראשון, כאשר אתה מכניס ילד קטן לאמבטיה, הוא מתחיל לצרוח כך שכל השכונה מתעוררת. אבל לאחר שהוא נמצא שתים-שלוש דק' בתוך המים, איזה קולות של הנאה הוא עושה??? אבל לאחר שאתה מוציא אותו, הוא לא מפסיק לצרוח!

כך זה גם בתורה הקדושה – לפני שאתה נכנס לתוכה, אתה לא בדיוק מבין מה זה. אבל לאחר שאתה מתחיל ללמוד ולהבין מה זה בדיוק תורה – כנגמר השיעור אתה מתחיל לצרוח – 'למה זה ניגמר כ"כ מהר?!'

רצה הקב"ה ללמדנו - התורה נמשלה למים רק כאשר הם זורמים - שנדע, שעלינו לשאוף לדעת ולהבין בתורה הקדושה, בדיוק כמו שאנו שואפים למים בשעה שאנו צמאים!

הייתי רוצה ללכת לנג' נוספת, וממנה להתחבר לט"ו בשבט:
מביאים חז"ל חמש דעות, מה היה אותו העץ שזרק משה למים:

אומר המדרש (שמות רבה, פרשה כג, אות ג. תנחומא, בשלח, כד) - ומה היה העץ? רבי יהושע אומר: של ערבה היה. רבי נתן אומר: הרדופני מר היה. רבי אלעזר המודעי אומר: של זית היה. רבי יהושע בן קרחה אומר: קרדנין [עצי גופר]. ויש אומרים: עקרי תאנה ועקרי רמון. מכל מקום, מר היה. ומה היתה המטרה של כל זה? רבן שמעון בן גמליאל אומר: בא וראה כמה מפלאין דרכיו של הקדוש ברוך הוא יותר מדרכי בשר ודם. בשר ודם, במתוק מרפא את המר. אבל הקדוש ברוך הוא, במר מרפא את המר. הא כיצד? נותן דבר המחבל בתוך דבר המחבל, לעשות נס בתוך נס.

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

אם כן, לבעלי התשובה ישנם תמיד שתי שאלות – 'חוקים' ו'צדיק ורע לו' – על השאלות הללו, ענה הקב"ה תשובה במרה.

אם אלה הדברים, נוכל כעת להיכנס לט"ו בשבט:

אומרת המשנה {ר"ה א, א} - **אַרְבַּעַה רֵאשֵׁי שָׁנִים הֵם. בְּאֶחָד בְּנִיטָן רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַלְכִים וְלְרֹגְלִים. בְּאֶחָד בְּאֵלּוּל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמְרִים, בְּאֶחָד בְּתַשְׂרֵי. בְּאֶחָד בְּתַשְׂרֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְשָׁמַטִּין וְלִיּוֹבְלוֹת, לְנִטְיַעָה וְלִירְקוֹת. בְּאֶחָד בְּשֶׁבֶט, רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָן, כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי. בֵּית הַלֵּל אֹמְרִים, בְּחֻמְשָׁה עֶשֶׂר בּו.**

אומר רש"י - לאילן. לענין מעשר שאין מעשרין פירות האילן שחנטו קודם שבט על שחנטו לאחר שבט שבאילן הולך אחר חנטה ובגמ' מפרש מאי שנא שבט²³.

נשאלת השאלה – איך ט"ו בשבט נוגע אלינו מבחינה הלכתית?

הלכה אחת ויחידה מובאת בשולחן ערוך – ולא לגבי אכילת הפירות:

אומר השולחן ערוך {או"ח הלכות נפילת אפים - ס' קל"א, ס"ו} - **וְהָגוּ שְׁלֹא לִפְלֹעַ עַל פְּנֵיהֶם בְּט"ו בְּאֵב, וְלֹא בְּט"ו בְּשֶׁבֶט²⁴, וְלֹא בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְלֹא בְּמִנְחָה שְׁלֹפְנָיו, וְלֹא בְּחֻמְשָׁה, וְיִשׂ אֹמְרִים גַּם בְּמִנְחָה שְׁלֹפְנָיו, וְכֵן נוֹהֲגִין. בְּפִוְרִים, אֵין נוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם.**

אם כן, לא מופיע שום דבר לגבי אכילת הפירות.

אומר רש"י - שם שם לו. במרה נתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם, שבת, ופרה אדומה, ודינין (סנהדרין נ:).

נשאלת השאלה – מה כ"כ דחוף לצוות אותם כעת על המצוות הללו, אי אפשר לחכות למעמד הר סיני ???

אומרים רבותינו – נתן הקב"ה, מעין הקדמה למעמד הר סיני – הוא נתן 'דוגמית' לכל אחד מהסקטורים הנמצאים בתורה: עדויות, חוקים, משפטים.

השלב של 'עדויות', כולל – שבת, פסח, סוכות, תפילין, ציצית כו'. השלב השני – 'חוקים' – אלו מצוות שלא ניתנות להבנה ברמה השכלית – כדוגמת מצות פרה אדומה, איסור שעטנז כו'. השלב השלישי – 'משפטים' – אלו מצוות מובנות ברמה השכלית – כדוגמת 'לא תגנוב', 'כיבוד אב ואם', 'לא תרצח' כו'.

שימו לב, שאחרי מרה לא נאמר "שם שם לו משפטים עדויות וחוקים", אלא "שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו".

נשאלת השאלה – למה נאמר בלשון יחיד ולא בלשון רבים?

אומר האלשיך הקדוש – כל יסוד פרה אדומה, מונח בהשלכת העץ המר לתוך המים, שנאמר "שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו".

ענין ה'חוקים' בתורה, הוא אחד הדברים, שלכאורה, מפריעים לבעלי התשובה. תסביר לו 'לא תגנוב' – הוא מבין. תסביר לו 'לא תרצח' – הוא מבין. אבל תסביר לו, למה אסור ללכת עם בגד של צמר ופשתים יחדיו – הוא לא מבין - כי זה 'חוק'!

דבר נוסף לא מבינים בעלי התשובה – למה צדיק ורע לו, רשע וטוב לו!

סיפר לי פעם בעל תשובה, שאשתו גררה אותו לסמינר של 'ערכים' – "שיגעה אותי ללכת ... נשברתי והלכתי".

הלכו לסוף שבוע – חמישי, שישי, שבת – במוצאי שבת הוא החליט: "זהו, מקבל עליי תשובה – כיפה וציצית !!!"

הוא מספר שמיד הלבישו עליו ציצית וכיפה ... ברך 'שהחיינו' וברוך השם הוא על המסלול. עלה בחזרה לחדר כדי לארגן את הדברים ... הוא נכנס לחדר ו... גנבו לו את המכנסיים! - אין ארנק, אין מפתח, אין כספומט, אין אוטו לנסוע הביתה ואין מפתח להיכנס הביתה – 'ריבונו של עולם, תודה רבה על הקבלת פנים! חמשים שנה הייתי חילוני, מעולם אף אחד לא גנב לי אפילו גפרור. רק נהייתי דתי, כבר הורידו לי את המכנסיים" ©

²³ אומרת הגמרא {ר"ה יד, א} - באחד בשבט ר"ה לאילן כדברי ב"ש; ב"ה אומרים בחמשה עשר בו: מ"ט מדוע נקבע ר"ה לאילן בחמשה עשר בשבט? אמר רבי אלעזר א"ר אושעיא: הואיל ויצאו רוב גשמי שנה שעד חמשה עשר בשבט כבר עבר רוב עונת הגשמים, וכבר הרביע את הארץ ועלה השרף באילנות, ומעתה מתחילים הפירות לחנוט, ועדיין רוב תקופה מבחוח ועדיין רוב תקופת טבת לבא, שעד חמשה עשר בשבט לא עבר אלא מיעוטה. התשובה אינה מובנת: מאי קאמר מהכוננת ר' אושעיא במה שהוסיף שבט"ו לשבט עדיין רוב תקופה מבחוח: וכי זה טעם לקבוע אז את ר"ה לאילן? אדרבא, כיון שבט"ו בשבט עוד עומד רוב החורף לבא מסתבר שעדיין לא הגיע אז זמן החטה, ולא היה לחמכים לקבוע ר"ה לאילן עד אדר! ה"ק כך כוונתו: אע"פ שבט"ו בשבט עדיין רוב תקופה מבחוח, בכל זאת נקבע אז ר"ה לאילן, הואיל ויצאו רוב גשמי שנה כי החנטה תלויה בעיקר בספיגת רוב הגשמים ולא בעבור רוב תקופת החורף.

²⁴ באר היטב: בשבט. דר"ה לאילנות ונוהגים האשכנזים להרבות במיני פירות של אילנות. תיקון יששכר מ"א

ברוך שאמר
משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

כותב הבני יששכר (ח"א, מאמר ב – ראש השנה לאילנות) – ר"ה לאילן, לא אמר 'לאילנות' כמו באינך, יש לזה רמז מה **שקבלנו מרבתינו** להתפלל בט"ו בשבט על אתרוג כשר יפה ומהודר שיזמין הש"י בעת המצטרך למצוה, כי הנה זה היום אשר עולה השרף באילנות, והוא כפי הזכות של כל אחד מישראל, הנה מה טוב ומה נעים שיתפלל האדם ביום ההוא ראשית יסוד הצמיחה, שיזדמן לו הש"י לעת המצטרך את הפרי עץ הדר, והנה תפלתו תעשה פירות, וזהו שרמז התנא באומרו לשון יחיד לאילן, להורות על האילן המיוחד המבואר בתורה למצוה.²⁷

כותב היפה ללב – אתרוג אחר עשיית מצוותו, עושים אותו מרקחת כדי להעלותו על שולחן בליל ט"ו בשבט. ומעלה גדולה למי שיש אישה הרה בבית, ייתן לה לאכל ממנו. וגם ליתן ממנו למקשה לילד שאומרים שהיא סגולה שתלד בריווח ולא בצער ויצא הוולד בר קימא לחיים טובים וארוכים ולשלום, כשאוכלת ממנו באותה שעה.

הרבנית קנייבסקי ע"ה, היתה לוקחת את כל האתרוגים שהיה מברך עליהם הרב קנייבסקי שליט"א בחג הסוכות, ועושה מהם מעין מרקחת, ומחלקת לבעלים שהיו באים לבקש ברכה שנשותיהם היו מקשות ללדת.

פעם ניגש אלי יהודי ושאל אותי: "מה אני עושה אם אשתי מקשה ללדת?"

אמרתי לו: "בספר יפה ללב כתוב, שלוקחים אתרוג שבירכו עליו בסוכות, עושים ממנו ריבה ונותנים לאשה לאכל – לך לרבנית קנייבסקי היא תיתן לך מהאתרוג של בעלה"

"עזוב אותך ... אני יודע איך לעשות ריבה!" אמר לי, והלך לעשות ריבה מהאתרוג שלו. לאחר כמה חודשים פגשתי אותו: "נו, איך היתה הלידה???"

"אל תשאל, הלידה הכי ארוכה שהיתה לה – שלשה ימים! איך יכל להיות???"

אמרתי לו: "זה סימן שהאתרוג שלך היה מורכב" ©

אומר היהודי הקדוש מפשיסה - האוכל אתרוג בט"ו בשבט, יזכה להשלים שנתו.

באר"י הקדוש לא מוזכר דבר מענייני הט"ו בשבט. אבל בדברי המהרח"ו תלמידו, דוקא כן:

כותב המהרח"ו – נהגו לאכל בט"ו בשבט שלשים מיני פירות. והיתה כוונתם באכילה זו, כוונות תמירות להם בעולמות העליונים, לתקן חטאו של אדם הראשון אשר חטא

נשאלת השאלה – למה לא אומרים תחנון בט"ו בשבט²⁵ ?

שואל השם משמואל לפרשת בשלח, מאמר לט"ו בשבט שנת **תרע"ד** – יש להתבונן בענין יום ט"ו שבט שאין אומרים בו תחנון, הלוא מה שהוא ר"ה לאילן הוא דבר טבעי שיצאו רוב גשמי השנה ועלה השרף באילנות ונמצאו הפירות חונטין מעתה, ומה ענין לא יאמר בו תחנון, אחר שאין בו קדושה ולא מצוה ולא נעשה בו נס ולא ענין מעניני ישראל. והרי חמשה עשר באב אמרו ז"ל בש"ס (שלהי תענית) איזה טעמים שהיו בו ענינים נוגעים לישראל²⁶, אבל ט"ו בשבט מה רבותא דידי?

הלכה נוספת – חתן המתחתן ביום ט"ו בשבט – לא מתענה!

אם חל שובבי"ם בט"ו בשבט - מתענים או לא ?

פוסק השולחן ערוך (או"ח ס' תקע"ב, ס"ג) – **ציבור שבקשו לגזור תענית שני וחמישי ושני ופגע בתענית ט"ו בשבט, התענית נדחה לשבת הבאה כדי שלא יגזרו תענית בט"ו בשבט שהוא ראש השנה לאילנות.**

מה קורה לגבי חתן שמתחתן בר"ח ניסן – מתענה או לא ?

כותב המשנה ברורה – **ואפילו בראש חדש**. פירוש, שאסור מדינא להתענות בראש חדש, מכל מקום בראש חדש ניסן יתענה!

בראש חדש מתענים – אבל אם נופל בט"ו בשבט – לא מתענים! אתה יודע למה!?! 'חגיגה לאילנות'!

אז שהאילנות לא יאמרו תחנון- מה זה נוגע אלינו ??? ☺

בא הגאון מוילנא ואומר – ט"ו בשבט נחשב כראש השנה, שהרי נכתב עם שאר 'ראשי השנה' שצויינו במשנה. לכן כמו שבשאר 'ראשי השנה' הכתובים במשנה לא מתענים, כך בראש השנה לאילנות לא מתענים!

נשאלת השאלה – שלשת ראשי השנה הנוספים הכתובים במשנה, נופלים על ראשי חודשים – אין מציאות של תענית בימים הללו - **בְּאֶחָד בְּנִיּוֹן רֵאשֵׁי הַשָּׁנָה לְמַלְכִים וְלְרִגְלִים. בְּאֶחָד בְּאֵלוֹל רֵאשֵׁי הַשָּׁנָה לְמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה ... בְּאֶחָד בְּתִשְׂרֵי רֵאשֵׁי הַשָּׁנָה לְשִׁמְטֵין וְלִיּוֹבְלוֹת.** ועוד, אליבא דבית שמאי, גם ראש השנה לאילנות חל בא' דשבט – זה ג"כ ר"ח. רק לשיטת בית הלל זה חל בט"ו בשבט. אם כן, מה מפריע לצום באמצע החדש!?

אם אלה הדברים, נוכל כעת לגשת לביאור הדברים:

²⁵ אמר לי יהודי: "לא שואלים למה – אומרים לך שלא אומרים – תהיה מבסוט ואל תשאל שאלות" ©

²⁶ שפסקו מתי מדבר מלמות, ופסקו לכרות עצים למערכה, שבת בנימין הותר לבוא בקהל, הובאו מתי מדבר לקבורה כו'.

²⁷ **ברוך שאמר**: כמדומני, שהבן איש חי חיבר נוסח לתפילה על האתרוג.

ברוך שאמר
משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

ועוד, מדוע מחכים ליום השישי, שיבוא האדם הראשון ויחטא בעץ הדעת ורק אז תקולל האדמה, שנאמר (ג, ז) **אָרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעִבּוּרְךָ בְּעֵצְבוֹן תֹּאכְלֶנָּה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ ?**

משמע מכאן, שאם לא היה נברא האדם, האדמה לא היתה מתקללת – שכל הקללה שקוללה האדמה, היתה בעבור האדם! ועוד משמע, שאין תביעה על האדמה!

נשאלת השאלה – אם כן, מדוע כותב רש"י שהאדמה לא עשתה מה שאמרו לה?!

אומר המדרש {בראשית רבה, פרשה ה, אות ט} - **וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תִּדְשָׂא הָאָרֶץ, תִּנִּי בָשֶׂם רַבִּי נִתַּן, שְׁלֹשָׁה נִכְסוֹ לְדִין וְאַרְבַּעָה יֵצְאוּ מִחִיבֵינוּ, וְאֵלּוּ הֵן: אָדָם וְחֹהֵה וְנִחַשׁ נִכְסוֹ לְדִין, וְנִתְקַלְלָה הָאָרֶץ עִמָּהֶן, שְׁנֵאָמַר (בראשית ג, ז): אָרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעִבּוּרְךָ, שֶׁתֵּהָא מַעְלָה לְךָ דְּבָרִים אָרוּרִים, כְּגוֹן: יְתוּשִׁים וְזָבוּבִין, פְּרַעוּשִׁין.**

רבתי, מה הולך כאן? למה מחכים עד ליום השישי, לראות מה יעשה אדם הראשון?

כותב **תוספות השלם – עץ פרי**. פירש"י שיהיו טעם העץ כטעם הפרי, והיא לא עשתה כן, אלא ותוצא הארץ וגו' עץ עושה פרי ולא העץ פרי וגו'. וא"ת והלא כתיב "ויהי כן" אחר תדשא הארץ לאלתר. וי"ל שלפיכך פי' רש"י וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ "ובשלישי שכתוב ותוצא הארץ" על פתח הקרקע עמדו עד יום ששי²⁸. וכל זמן שעמדו על פתח הארץ על זה אמר "ויהי כן" אז היה טעם העץ כטעם הפרי, אבל כשקבע יום יציאה אז נשתנה טעם העץ מטעם הפרי²⁹.

אם אלה הדברים, נוכל להבין דבר נפלא:

אומר הכלי יקר - עץ פרי עושה פרי למינו. כי כל עץ נקרא עץ של פרי וכולם עושים פרי מקצתם למאכל ומקצתם

באכילת פירות האילן. אף כי כל ימות השנה כוונותינו לתיקון חטא זה, מכל מקום חביבה מצוה בשעתה.

כותב ספר יצירה {פ"ה} – המליך אות צ' בלעיטה. וקשר לו כתר. וצרפן זה בזה. וצר בהם: דלי בעולם, ושבת בשנה, ורגל ימין בנפש. זכר ונקבה.

אם כן, הדברים מובנים. רק צריך לדעת איך לחבר אותם אחד לשני ©

כותב ר' צדוק הכהן מלובלין {פרי צדיק, מאמרי חדש שבת, אות ג} – כבר אמרנו דחודש שבת נוצר באות צ' בלעיטה, היינו לתקן שורש הפגם שהיה באכילה ושיהיה צדיק אוכל לשבע נפשו, וע"כ בשבת ראש השנה לאילן שבו הזמן לתקן שיהיה האכילה כאכילת אדם הראשון קודם הקלקול שיהיה רק מפרי עצי הגן, וזה טעם למנהג ישראל לטעום מכמה מיני פירות בט"ו בשבת שהוא ראש השנה לאילן כבית הלל.

אם כן למדנו, שהחודש הזה הוא חודש שבו מתקנים את חטא אדם הראשון באכילתו מעץ הדעת. בואו נעמוד על הדברים, ונלמד פשט חדש לגמרי לגבי חטא אדם הראשון:

נשאלת השאלה – האם הקב"ה היה מרוצה ממעשה האילנות?

בואו נראה:

ביום השלישי לבריאה, לפני 5776 שנה, קורא הקב"ה לאדמה ואומר לה: {בראשית א, יא} **תִּדְשָׂא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי עֵשָׂה פְּרִי לְמִינוֹ אֲשֶׁר זָרְעוּ בּוֹ עַל הָאָרֶץ וְיִהְיֶה כֵן: יִבַּי וְתוּצָא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֵשָׂה פְּרִי אֲשֶׁר זָרְעוּ בּוֹ לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי טוֹב.**

לכאורה, מדוע נאמר 'כי טוב'?! היה צריך להיות כתוב 'כי לא טוב' - הקב"ה ציוה את האדמה להוציא 'עץ פרי עשה פרי' ולא 'עץ עשה פרי'!

ועוד, לא נאמר רק 'כי טוב', אלא שביום השלישי נאמר פעמיים 'כי טוב'!

אומר רש"י - עץ פרי. שיהא טעם העץ כטעם הפרי. והיא לא עשתה כן, אלא ותוצא הארץ וגו' ועץ עושה פרי, ולא העץ פרי, לפיכך כשנתקלל אדם על עונו נפקדה גם היא על עונה ונתקללה.

נשאלת השאלה – מדוע לא העניש הקב"ה את האדמה, כבר ביום השלישי – מיד לאחר שלא עשתה ציווי?

²⁸ המהר"ם שיף {חולין ס} סובר אחרת, ואומר שהחטא כבר היה ביום השלישי – "וכשירדו גשמים וצמחו אילנות, ניכר החטא ונהיתה האדמה ראויה לעונש".

²⁹ 'ברוך שאמר': ביום השלישי כאשר ציוה הקב"ה על האילנות, להוציא 'עץ פרי עשה פרי' – לא קרה שום דבר עד סיום היום – העצים לא שינו מצויי הבורא. לכן נאמר "וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי טוֹב" – למה? כי העצים היו מתחת לפני הקרקע – לא ראו שום עץ שיוצא החוצה! ומתי ראו את העצים יוצאים החוצה? ביום שנברא אדם הראשון, נאמר {בראשית ב, ה} **וְכָל שִׁיחַ הַשָּׂדֶה טָרָם יִהְיֶה בָאָרֶץ וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טָרָם יֵצֵא מִן הָאָדָם כִּי לֹא הִמְטִיר ה' אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ וְאָדָם אֵין לְעֵבֶד אֶת הָאֲדָמָה** – פירש"י: "וכל עשב השדה עדיין לא צמח, ובג' שכתוב ותוצא, לא יצאו, אלא על פתח הקרקע עמדו עד יום ששי, ולמה, כי לא המטיר, ומה טעם לא המטיר, לפי שאדם אין לעבוד את האדמה, ואין מכיר בטובתן של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם, התפלל עליהם וירדו, וצמחו האילנות והדשאים".

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

ואל זה אביט איך תמרוד הארץ ברוקע הארץ, ומה גם כי אין לה יצר הרע, שלא הוכיחו חכמים (ברכות ס"א) שיש לה יצר הרע כי אם לבהמה מדבעטה וכו' ופירשנוהו במקומו (בס' חפץ ה') כי לצד שהיא צריכה לחוש היצר להזקק עשה הקב"ה לה יצר המחמם אבל הארץ לא מצינו לה שיש לה יצר הרע שישיתה למרוד מרד לעבור פי ה':

עוד יש לחקור זאת כי לא מצינו מוזכר בבריאה שאמר ה' שתוצא הארץ אילני סרק לתשמיש עצים ואנו רואים שגדלה בחינת העצים שהם בעולם אין קץ רבו מאילני פירות. ולזה אפשר לומר כי קודם קללת הארץ אשר אררה ה' היו כל האילנות עושים פירות אלא אחר שקלל האדמה נתמעט כחה ולא היו כל האילנות עושים פירות אלא קוצים ודרדרים:

אכן פירושן של דברים הוא כי הארץ דקדקה בחכמת ה' אשר יסד בה דכתיב (משלי ג') בחכמה יסד ארץ דקדקה מאמר ה' לה שתוצא עץ פרי עושה פרי שסובל ב' דרכים, האחד שיהיה העץ טעמו כטעם פריו שאז תהיה הכוונה שיהיה העץ פרי וגם עושה פרי. ומאמרו עושה פרי פירשה דרך אחר שהכוונה הוא על זה הדרך עץ פרי לבד ועושה פרי לבד פירוש עץ שיעשה פרי לבד מהראשון והם ב' מינים. וטעם שלא אמר ועושה פרי בוא"ו שלא להבין שיהיה העץ עצמו פרי ועוד לו שיעשה פרי. גם במשמעות עץ פרי יש בה ב' דרכים, הא' עץ שהוא עצמו פרי, והב' שהוא ראוי לעשות פרי והוא אינו עושה פרי, ונתחכמה האדמה והוציאה ג' מינים הנשמעים בדברי ה' לרוב זריזותה, הא' הם אילנות שעושים פירות ואין טעם עצם כטעם פרים, והב' שעושים פירות וטעם עצו כטעם פריו והוא עץ הדעת טוב ורע שאמרו ז"ל (ב"ר פט"ו) שהיה טעם עצו כטעם פריו, והג' הוא עץ שהוא דומה לעץ פרי והם אילני סרק והרי היא נזדרזה לעשות כל הנשמע, והוא שאמר הכתוב **ותוצא הארץ דשא וגו' ועץ עושה פרי**, דקדק לומר **ועץ** בתוספת וא"ו ללא צורך, כמו שכן דבר הכתוב בסמוך בדברי ה' שלא הוצרך לומר ועץ בתוספת ו' נתכוון הכתוב לומר מלבד שאר עצים שהוציאה הוציאה עוד עץ עושה פרי, וכאן ריבה עץ פרי שאמרו ז"ל שעץ הדעת היה טעם עצו כטעם פריו. ואפשר דכלל גם כן עצים שאינם עושים פרי שישנם בעולם לכשנאמר שהיו קודם קללת האדמה ...

אם אלה הדברים, הייתי רוצה ללכת לביאורו של הידי משה על המדרש רבה:

אומר הידי משה – וקשה, מאי טעמא שינתה האדמה הן להוסיף והן לגרוע³¹, ולמה נתאחרה הקללה עד שחטא אדם הראשון? ויש לומר, לפי שאמר הקב"ה "**עץ פרי עשה פרי**"

לרפואה, ומ"ש עושה פרי למינו נראה לפרש כי האדם עץ השדה הוא ודומה לו הן מצד תמונת קומתו הן מצד שיש לו השארות נצחי כמו האדם כמ"ש (איוב יד. ז.) כי יש לעץ תקוה. וכל הדשאים מתיחסים לשאר הבעלי חיים הן מצד היותם נמוכים בקומה הן מצד שאין להם שורש וענף כי אם כציץ יצא וימל (שם יד. ב.). והקב"ה ברא כל מין מאכל שיהיה נאות למזגו של האוכל וצירף כל מין למינו כמ"ש ומשביע לכל חי רצון, ר"ל דבר שהוא רצונו מצד היותו קרוב לטבעו ומזגו לכך נאמר ולכל חית הארץ וגו' את כל ירק עשב לאכלה כי אין העשב יאות אלא דווקא למין החי הבלתי מדבר החומרי. אבל אל האדם אמר הנה נתתי לכם את כל עשב וגו' ואת כל העץ וגו', כי מצד חלק החומרי שבאדם יאות לו גם העשב ומצד עירוב הרוחניות שבו יאות לו פרי העץ ואז ילך כל מין למינו לכך נאמר עושה פרי למינו למי שהוא מינו דהיינו האדם. ועשב מזריע זרע לא הזכיר בו למינו לפי שהוא גם כן לאדם אע"פ שאינו מינו מכל וכל. אבל בעשייה הזכיר למינהו מצד שהוא מצד א' למינהו דהיינו לחלק החומר שבאדם.

ורז"ל (בר"ר ה.ט) אמרו, שחטאה הארץ בזה כי הקב"ה אמר עץ פרי שיהיה טעם העץ כטעם הפרי והיא לא עשתה כן, על כן כשחטא האדם נפקדה גם היא על עונה ונתקללה. וכאן מקשים למה לא נתקללה מיד, ונראה שלא קשה מידי יען כי עיקר הקללה היתה שתוציא הארץ יתושין ופרעושין כמו שפ"י רש"י על פסוק (ג.יז) ארורה האדמה בעבורך וכל אלו דברים המזיקין לאדם וכ"ז שלא חטא האדם לא נתקללה האדמה להעלות דברים ארוכים כי אף אם האדמה חטאה מ"מ האדם מה פשעו כי ידלקו אחריו פרעושים ויתושין אבל כאשר חטא גם האדם נעשו שניהם ראויים לקללה זו. ולקמן פ' אחרי מות (יח.כה) בפסוק ותטמא הארץ ואפקוד עונה עליה יתבאר בע"ה שרצון האל ית' היה שתתן לנבראים חומר זך ודק והיא נתנה חומר גס ועב ואילו היתה נותנת חומר זך ודק היה כל עץ עצמו כטעם הפרי גם האדם לא היה נוטה אל המוחשות ביותר ולא היה בא לכלל חטא. אמנם מצד שעברה ונתנה חומר גס גרמה לעשות עץ עושה פרי ולא עץ פרי ודבר זה גרם ג"כ לחטא האדם אשר בסיבה זו נטה האדם אל החומריות ונפל על החטא, על כן בכל חטאת האדם תלקה הארץ ונפקד עליה עונה כמו שיתבאר לקמן בע"ה³⁰.

כותב האור החיים הקדוש - והודיענו הכ' במפעל הוצאת העץ כי הארץ לא קיימה מאמר הבורא שהוא אמר לה עץ פרי שעץ עצמו יהיה טעמו כטעם פרי והיא הוציאה עץ עושה פרי ולא כן העץ עצמו:

³⁰ **ברוך שאמר:** אם לא היתה משנה האדמה ומוציאה טעם העץ כטעם הפרי, האדם לא היה חוטא כי היתה החומריות שבו זכה וטהורה יותר. אבל היות ושינתה האדמה מצויי הבורא, הפך האדם להיות חומרי יותר.

³¹ הן להוסיף והן לגרוע' - כיון שיש שיטה שסוברת שהוציאה האדמה אילני סרק שלא התבקשה על כך.

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

נענשה על כן מצא הנחש מקום לומר אל האשה לא מות תמותו אף אם תעבור על רצון בוראה כדרך שלא נענשה הארץ על מה שלא הוציאה עץ שטעמו כטעם הפרי, ועל כן אמר הנחש אף כי אמר אלהים לא תאכלו מכל עץ הגן כלומר וכי ראוי העץ לאכילה עד שצוה לכם שלא תאכלו אפילו מן העץ, ותאמר האשה מפרי עץ הגן נאכל מודה אני לדבריך שרק פרי עץ הגן ראוי לאכילה ולא העץ על כן לא הוצרך לצוות לנו כי אם על פרי העץ שבתוך הגן ולא על העץ. ויאמר הנחש לא מות תמותו שהרי אי את מודה שבזה שינתה הארץ ואף על פי כן לא נענשה, כך לא תמותו גם אתם.³³

אם אלה הדברים בס"ד, בואו ניגש לביאור הדברים:

בא הש"ך על התורה, ומסביר מדוע חטאה האדמה:

אומר השפתי כהן {בראשית} – והקלקול היה שאמרה הארץ אם יהיה טעם העץ כטעם הפרי, אחר שילקטו הפרי יאכלו העץ ואצטרך להוציא אילנות בכל שנה ושנה. אני אוציא עץ שיהיה עץ שאין בו טעם פרי, כדי שאם ילקטו הפירות ישאר העץ, והיא לא ידעה שאחר שילקטו הפרי יוציא פרי אחר פרי ולא ימיש מעשות פרי.

אומר החזקוני – עץ פרי. והיא לא עשתה כן, ובדשאים הוציאה למיניהם יותר משנצטווה. מכאן יש ללמוד שלטובה נתכוונה לפי שכמה אילנות יחסרו אם העץ עצמו כפרי, ואעפ"כ כשנתקלל אדם על עונו נפקדה גם היא ונתקללה, דבהדי כבשי דרחמנא למה לה, יד' ה' לא תקצרו.³⁴

בא האוהב ישראל מאפסה ושופך אור חדש על כל הנושא:

כותב האוהב ישראל מאפסה {בראשית} – ובהעיר לב יש לומר, הנה באמת הארץ לא חטאה כלל, ואדרבה עשתה עבדות גדול ומסירות נפש בזה, ולא חסה על קלקולה וכבודה וכמאחז"ל {נזיר כג:} גדולה עבירה לשמה. דהנה הארץ, היינו סוד ארץ עליונה השכלית הסתכלה והבינה וראתה בריאת אלהים כל מעשה בראשית כי נורא הוא כל מיני פלאים מראשית הנקודה כל השתלשלות העולמות עד תהום ארעא, אשר כמה מיני נמצאים דוממים וצומחים כו'. וחכמות אלהות והם נפלאות וחכמות הבורא ית'. ועל כולם השליט את האדם אשר נחלק גופו מן העפר מהאדמה ונשמתו היא מאוצר הנשמות החצובות מתחת כסא כבודו ית' והכל בידי האדם

³³ 'ברוך שאמר': בא הנחש לחוה ואמר לה: "גברת, אמנם אמר לכם הקב"ה שמי שיאכל מהעץ הזה ימות. אבל בואי נראה – ביום שלישי, צווה הקב"ה את האילנות להוציא טעם העץ וטעם הפרי שווה – ומה הם הוציאו?!! 'עץ עשה פרי' – הם שינו מצוייו הבורא! ומה קרה, הם קיבלו עונש ??? לא קרה שום דבר! לא קיבלו שום עונש! וזו ראייה עבורך שאת יכולה לאכל מהעץ ולהיות רגועה!
³⁴ למה לך לעשות חשבונות שמים?! ברגע שהיו כורתים את העץ, היה גודל עץ חדש במקום!

– בלשון יחיד³² והיתה סבורה האדמה שמדובר רק על אתרוג ומתוך זה נתאווה אדם הראשון לאכל מן האילן הזה מכוון השינוי שיש בו. ואם היתה האדמה מוציאה כל האילנות – טעם העץ כטעם הפרי, לא היה האדם טועה בכך ולא היה מבקש לאכל מזה.

אם כן, למה התאווה האדם לאכל מעץ הדעת ??? הוא בא וראה שבכל האילנות, טעם העץ וטעם הפרי שונה, מלבד אילן אחד שטעם עצו ופריו שווה – האתרוג – ולכן נתאוו לאכל דוקא ממנו – למה? כי מפירות אחרים לא היתה להם בעיה לאכל – היה להם בשפע. לא כעץ האתרוג שהיה חריג מכולם, ולכן נתאווה לאכל מהעץ ולא מהפרי! – למה?

ידועים דברי חז"ל – מה היה עץ הדעת:

אומרת הגמרא {מסכת סנהדרין ע, א-ב} – אותו אילן שאכל ממנו אדם הראשון גפן היה. דתניא ר"מ אומר: אותו שאין לך דבר שמביא יללה לאדם אלא יין. ר' יהודה אומר: חטה היה שאין התינוק יודע לקרוא אבא ואימא עד שיטעום טעם דגן. רבי נחמיה אומר: תאנה היה שבדבר שקלקלו בו נתקנו שנאמר {בראשית ג-ז} ויתפרו עלה תאנה.

מוסיף המדרש {בראשית רבה, פרשה טו, אות ז} – רבי אבא דעכו אמר אתרוג היה, הָדָא הוּא דְכְתִיב {בראשית ג, ו}: וְתָרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ וְגו', אִמְרַתְּ צָא וְרָאָה אֵיזְהוּ אֵילֵן שְׁעֵצוֹ נֶאֱכַל כְּפָרִי, וְאֵין אֶתָּה מוֹצֵא אֶלָּא אֶתְרוּג.

שימו לב:

אומר המדרש {בראשית רבה, פרשה כ, אות ח} – רַבֵּן אֶמְרִין הַתְּחִילָה מִיִּלְלַת עֵלְיוֹ בְּקוֹלָהּ הָדָא הוּא דְכְתִיב: וְלֹאֲדָם אָמַר כִּי שָׁמַעַתְּ לְדַבְרֵי אִשְׁתְּךָ, אֵין כְּתִיב כָּאן, אֶלָּא לְקוֹל אִשְׁתְּךָ וְגו'. וְתֹאכַל מִן הָעֵץ וְלֹא מִפְרֵי הָעֵץ! הָדָא מְסִיֵּעָא לְהֵיחָא דְאָמַר רַבִּי אַבָּא דְעֵכּוֹ אֶתְרוּג הִיא.

כשחווה רצתה לאכל מן העץ – מה נאמר?!! {בראשית ג, ו}
וְתָרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֹאכַל וְגו' – העץ טוב למאכל?!
הפרי טוב למאכל! מי אוכל עצים!?

פשוט ראתה חוה עץ אחד ששונה מכולם – אתרוג – שטעם עצו ופריו שווה! לכן רצתה חוה לאכל מהעץ הזה בדוקא, שטבע האדם לרצות דוקא את הדבר החריג!

מזה בא הנחש, ופיתה אותה לאכל מעץ הדעת:

כותב הכלי יקר – ונראה ליתן טעם אחר נכון בדבר, כי לפי שראה הנחש שהארץ שינתה רצון בוראה ואף על פי כן לא

³² מדוע לא אמר הקב"ה לאדמה: "תוציאי עצי פרי עושי פרי"? ואם דיבר הקב"ה בלשון יחיד – מה הבינה האדמה? שצריך להוציא עץ פרי אחד שעושה פרי!

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

ועפ"י זה תבין דברי קדשו של שלמה המלך ע"ה {משלי י, א} **בן חכם ישמח אב וכן כסיל תוגת אמו**³⁷. ולכאורה יפלא למה ייחס הטוב והשמחה להאב, והרע והתוגה להאם. ולדרכנו יבואר על נכון דהנה עינינו רואות כשהאדם הולך בדרך הטוב והישר בעיני אלהים ואדם, אז כל ראייו יאמרו כמה גדלה נשמתו של זה האיש ומייחסין הטוב אל הנשמה. ואם ח"ו הולך אדם בדרך לא טוב, אז מרגלא בפומייהו דאינשי כמה חומרו עכור ותולין הקלקלה בחומר המגושם, היינו האדמה שהוא בא ממנה וכ"ז פעלה האדמה במעשיה שכל הפעולות הרעות אשר יעשה האדם יתייחס אליה דהיא האם והשורש לגוף החומר. אבל מעשה הטוב יתייחס אל האב שהוא הנשמה אשר שורשו הוא חכמה עילאה. וזש"ה **בן חכם ישמח אב**, כשהבן הוא חכם והולך בדרך הטוב והישר, אז ישמח אב"א שהוא הנשמה הבאה מחכמה עילאה המכונה בשם א"ב. אבל בן כסיל בחושך הולך ומקלקל מעשיו תוגת אמו. היא האדמה אשר היא האם והשורש שהולידה את הגוף ותולין הקלקלה בה והבן זה.

אם אלה הדברים, בואו נתקדם לשלב נוסף לפני שנתחיל לסגור את הפינות:

המהרש"ם מבערזאן בספרו **תכלת מרדכי**, מביא את אותם הדברים, רק מוסיף שתי 'בונובונירות' נוספות:

כותב התכלת מרדכי – מצאתי בספר עקדה, לא יתואר ילוד אישה אשר מעפר יסודו שלא תיפסק שלימותו לפעמים. ולמה הוצרך לומר 'מעפר יסודו' ? כי אם 'מעפר יסודו' לא יתכן שלא יחטא, זה שנאמר {קהלת ז, כ} **אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא** – אתה יודע למה **אין צדיק**? כי הוא בא מהארץ – ואם האדמה חטאה, אז גם האדם חוטא! זה שאמר הנביא הושע {ו, ב} **יחינו מימים ביום השלישי יקמנו ונחיה לפננו**³⁸.

אם אלה הם פני הדברים, שימו לב איך אנחנו סוגרים את הכל בבת אחת:

אכניס בחשבון גם שבאתם מהאדמה, ולכן לא פלא שאתם חוטאים!"

³⁷ **'ברוך שאמר'**: כולנו יודעים את פשט הפס' - **בן חכם ישמח אב** – כאשר יש לבן אדם ילד חכם, הוא לוקח אותו לבית הכנסת חצי שעה לפני התפילה – 'מוישלה', תגיד לדוד דוד פרקי אבות בע"פ !!! – הוא מסיים לומר לו – "איזה ילד – פשוט סוכר!", אבל למי שיש בן 'דפוק' – הוא לא מביא אותו לבית הכנסת, אלא הוא משאיר אותו עם אמא שלו בבית, ועל זה נאמר **'ובן כסיל תוגת אמו'** ©

³⁸ **'יחינו מימים'** – שביומיים הראשונים לבריאה, עדיין לא עברו עבירות. מתי היתה העבירה הראשונה? ביום השלישי, שנאמר **'ביום השלישי יקמנו ונחיה לפננו'** – 'ריבונו של עולם, אם באת מהאדמה – לכן אני חוטא!"

ותלויין במעשיו אם ילך בדרך הטוב והישר, אז יהיה עליה לכל העולמות וכל הנמצאים, ואם ח"ו יקלקל מעשיו יפגום הכל ח"ו וירדו למטה כל הנבראים הרוחניים והגשמיים בבחינה התחתונה. אז התיישבה הארץ בלבה ואמרה: כיון שהאדם קרוב לחטוא מחמת יצרו הרע יבא פגם גדול בשורש נשמתו ולא יועיל לו שום תיקון ותשובה. אשר לזאת התחכמה האדמה ושינתה תחילה ציווי הבורא ית' כדי שאח"כ כשיחטא האדם ח"ו יהא לו אמתלא נכונה והוא מפני ששורש גופו הוא מן האדמה ששינתה מכבר רצון הבורא ית' ותולין הקלקלה במקולקל ולא יתלו החסרון והסרחון בנשמה הרוחנית³⁵. וחסה הארץ על כבוד שמים ועל האדם להקל מעליו עונש החטא מחמת ששורש האדם אשר נלקח משם הוא האדמה הָרַע את מעשיו וא"כ אין חטא האדם גדול כ"כ, ונמצא שעשתה בזה הארץ עבדות גדולה ולשם שמים נתכוונה. וע"כ לא נענשה הארץ תיכף, כי קמי שמיא גליא כוונתה הרצויה שהיתה רק לכבוד יוצרה ולטובת האדם. אך כשחטא האדם אז נפקדה על חטאה כדי להוציא רצון הארץ מכח אל הפועל, דאם לא נתן לה השי"ת עונש כלל, אז לא היה נודע הדבר שחטאה כלל והיה א"כ חטא האדם קשה מאוד ולא היה נשלם רצון הארץ אשר עיקר כוונתה בחטאה היה רק עבור זה שיתלו חטא האדם בה. וז"ש רש"י ז"ל לפיכך אז כשנתקלל אדם על חטאו נפקדה גם הארץ על חטאה, כדי להוציא רצון הארץ מכח אל הפועל ולהקל מעל האדם עונשו. מאחר שנלקח גופו מהאדמה אשר חטאה תחילה ונמשך האדם בטבעו אחר שורשו.

נשאלת השאלה – מי אמר לנו שהרעיון שלו נכון!?

הוא מביא ראיה לכך:

בפרשת בחוקותי, לאחר מ"ט הקללות, אומר הקב"ה {ויקרא כו, מב} **וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶף אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר**.

מה פתאום נכנסה כאן הארץ!?

אומר האוהב ישראל מאפטה – דבשלמא זכירת האבות ניחא דבזכותם יגן עלינו. אבל מה אהני לן זכירת הארץ. אך לדרכנו ניחא ר"ל דאזכור את הארץ אשר חטאה וממנה נלקח האדם והארץ גרמה שקלקל האדם וילך אחר חומרו הרע. אבל מצד נשמתו לא היה חוטא כלל.³⁶

³⁵ **'ברוך שאמר'**: 'ריבונו של עולם, מה אתה רוצה ממני – אתה שואל למה חטאתי! פשוט מאוד – אם יצאתי מהאדמה – שחטאה, ודאי שהתולדות יחטאו גם!"

³⁶ **'ברוך שאמר'**: אמר הקב"ה: "כאשר אני עושה 'סיכום כללי' - מצד אחד יש לכם אבא שקוראים לו אברהם, ויש לכם אבא שקוראים לו יצחק ויש לכם אבא שקוראים לו יעקב – אם יש לכם כאלה אבות, איך יוצאים ילדים כאלה שחוטאים!?! **וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר** –

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

נשאלת השאלה – למה פסקה הזוהמה דוקא במעמד הר סיני ?

כי אמרו עם ישראל – "נעשה ונשמע" – כלומר, אין חשבונות !

אומרים חז"ל {מסכת שבת פח, א} - א"ר חמא ברבי חנינא: **מאי דכתיב** מה פירוש הכתוב {שיר השירים ב-ג} **כתפוח בעצי היער וגו'?** למה נמשלו ישראל לתפוח? כדי לומר לך: מה {כשם} שתפוח זה פרוי קודם לעליו, אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע.

אומר תוספות - פרוי קודם לעליו. הקשה ר"ת שהרי אנו רואים שגדל כשאר אילנות ומפרש דתפוח היינו אתרוג וריח אפך כתפוחים מתרגמין כריחא דאתרוגא ואתרוג פרוי קודם לעליו שדר באילן משנה לשנה ואחר שנה נושרין עליו של אשתקד ובאין עלין אחרים הוי פרוי קודם לאותם עלים ...

אם כן, אתרוג היה הראשון שאמר "נעשה ונשמע" !

לכן כנגד ה"נעשה ונשמע" של האתרוג הראשון – ביום השלישי של ששת ימי בראשית – הגענו ל – {יט, טז} **וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בַּהֵיטֵב הַבֶּקֶר וַיְהִי קִלְתּוֹ וּבְרָקִים וַעֲנַן כְּבֹד עַל הָהָר וּקְלֵ שָׁפָר חֲזָק מְאֹד וַיַּחֲדָר כָּל הָעָם אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה** – מעמד הר סיני – "נעשה ונשמע" – אין יותר חשבונות !

כמה זמן זה החזיק מעמד ???

עד חטא העגל – משה רבינו עולה למרום ולא יורד – בא השטן ומראה להם מיטתו פורחת באוויר – מה הם עושים ? עגל – {לב, א} **וַיֵּרָא הָעָם כִּי בִשֵׁשׁ מִשָּׁה לְרֹדֶת מִן הָהָר וַיִּקְהַל הָעָם עַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּמ עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים וְגו'** – מה פתאום אתם עושים עגל ???

"צריכים אוכל, כי משה רבינו איננו אז אין מן ... האוכל יבוא דרך העגל, שיוסף מזלו שור, שנאמר {דברים לג, יז} **בְּכוֹר שוֹרוֹ הָדָר לוֹ** ... ונאמר {משלי יד, ד} **וְרֵב תְּבוּאוֹת בְּכַח שׁוֹר** ..." – חשבונות על גבי חשבונות !

מה אתם עושים חשבונות ??? הרי משה רבינו השאיר הוראות, במידה והוא לא חוזר – "אֶהֱרֹן וְחֹר וְעִמְכֶם מִי בְעַל דְּבָרִים יִגְשׂוּ אֵלֵהֶם".

מה היה התיקון לחטא העגל ? אמר הקב"ה {שמות כה, ח} **וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֹתַי בְּתוֹכֶם**.

אומר הבית הלוי {פרשת כי תשא} – וכיון דעיקר חטאם בעגל היה מה שרצו להתחכם מעצמם לעשות ע"פ ידיעתם וחכמתם מעשה אשר לא נצטוו עליו ולזה במעשה המשכן שבא לכפר, נאמר על כל אשר עשו 'כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה'', כלומר דהגם דבצלאל היה יודע לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ והיה יודע רמזים וסודות במלאכתו, עם כל זה

אמרה האדמה: "אם אוציא טעם העץ וטעם הפרי שווים, יאכלו את העצים ולא יהיו יותר עצים !"

אומר החזקוני - דבהדי כבשי דרחמנא למה לה – אל תיכנסו לחשבונות שמים !

למי אמרו את אותו המשפט ? לחזקיה המלך :

מספרת הגמרא {מסכת ברכות י, א-ב} - {מלכים ב כ-א} **בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר ה' צבאות צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה וגו'.** מאי כי מת אתה ולא תחיה? מת אתה בעולם הזה ולא תחיה לעולם הבא. אמר ליה חזקיהו לנביא ישעיהו: **מאי כולי האי** על מה נגזרה עלי מיתה ?! **אמר ליה: משום דלא עסקת בפריה ורביה משום שלא התחתנת והבאת ילדים !** א"ל חזקיהו: **משום דחזאי לי ברוח הקדש דנפקי מינאי בנין דלא מעלו** כי ראיתי ברוח הקודש שעתידים לצאת ממני בנים רשעים ! **א"ל: בהדי כבשי דרחמנא למה לך** למה אתה מתעסק בחשבונות שמים?! **מאי דמפקדת איבעי לך למעבד** מה שאתה מצווה לעשות - תעשה ! **ומה דניחא קמיה קודשא בריך הוא לעביד** אתה צריך להתחתן, זה לא עסק שלך איזו נשמה הקב"ה מוריד !

אומר שלמה המלך: {קהלת ז, כט} **אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יֶשֶׁר וְהִמָּה בְקִשׁוֹ חֲשִׁבֹנוֹת רַבִּים**.

איזה חשבונות הם ביקשו ???

אומרים המפרשים – בא הנחש לאדם ואמר לו: "זה שאתה כרגע לא עובר עבירות - אין בזה שום מעלה כי אין לך יצר הרע! זו לא חכמה שלא לעבור עבירות, אם אין לך שום רצון לךך – אם תכניס בתוכך את היצר הרע ובכל זאת לא תחטא – זו חכמה !" – על זה אומר שלמה המלך {קהלת ז, כט} **אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יֶשֶׁר** – "אני אומר לך מה לעשות – אל תזוז מזה !" **וְהִמָּה בְקִשׁוֹ חֲשִׁבֹנוֹת רַבִּים** – בא הנחש לאדם ואמר לו: "בוא ותעשה חשבון – כדאי לך להכניס את היצר הרע – יהיה קידוש השם גדול יותר !" – מי ביקש ממך את זה ???

אבל אם האדמה עשתה חשבון, שכדאי שלא להוציא טעם העץ וטעם הפרי שווים, כדי שלא יאכלו את הגזע ואז לא יהיו יותר עצים כביכול - לכן מי עושה חשבון אחריה ??? האדם !

יוצא אם כן, שהאדם למד לעשות חשבון מהאדמה !

כתוצאה מהחטא, הטיל הנחש בחוה זוהמה שעברה לכל צאצאיה - ומתי פסקה אותה זוהמה ?

אומרת הגמרא {מסכת שבת קמו, א} – **בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמה. ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן.**

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

האילן היה הראשון, שחשב שהוא מנהל את העולם!
כתוצאה מזה, גם האדם הראשון חטא – גם הוא עשה חשבון!

מבקש הקב"ה – "אל תעשה לי חשבונות!!! אם אני אומר לך לקחת דבר מר ולהמתיקו במר – תעשה את זה!!!"

אמר הקב"ה למשה רבינו: "אני יכל להמתיק את המים הללו, גם מבלי שתעשה כלום. אבל אני רוצה בדוקא, שתיקח עץ ותשליך אותו למים!" - למה דוקא עץ???

כי העץ הוא הראשון שחטא בחשבון!

אם ככה יוצא, שהתיקון ביציאת מצרים הוא לקחת את העץ שחטא בחשבון ולהשליכו אל המים – שם יהיה התיקון שלו.

אם אלה הדברים, הגענו לסיים:

אומר לנו רבינו חיים ויטאל – אוכלים בט"ו בשבט פירות, כדי לתקן את חטא אדם הראשון.

נשאלת השאלה – הוא אכל פירות, לכן גם אנחנו צריכים לאכול פירות!? אם כבר, היינו צריכים לצום כנגד האכילה שלו!

מה התשובה?

אמר לנו הקב"ה – מתקנים מר במר – "יבוא זהב המשכן ויכפר על זהב העגל!"

זהב המשכן יכפר על העגל!?

אומר הקב"ה – אין מדתי כמידת בשר ודם - {ירמיה ל, יז} **כִּי אֶעֱלֶה אֲרֶכָה לָךְ וּמִמְכוֹתֶיךָ אֲרַפְּאֶךָ - מִמְכוֹת שְׂאֲנֵי מִכָּה אוֹתָךְ, מִהֶם אֲנִי מֵרַפָּא אוֹתָךְ** {שמו"ר פכ"ג, ג, אות ג} – קח את הפירות ותברך עליהם בליל ט"ו בשבט!

נשאלת השאלה – למה דוקא בליל ט"ו בשבט?

כי ביום הזה מתקנים את חטאו של אדם הראשון – בזמן הזה, מתחיל העץ להוציא פירות מחדש, כי עכשיו זהו ראש השנה לאילנות!

נשאלת השאלה – מה פירוש ראש השנה לאילנות?

אומרת הגמרא {מסכת ר"ה טז, א} - **בר"ה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון שנאמר {תהילים לג-טו} היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם.**

מגיע ראש השנה לאילנות, דן הקב"ה אילו אילנות יתנו פירות ואילו לא! - מה אנחנו עושים?

חייבים להכיר טובה לאדמה, שבלעדיה לא היינו מוצאים את ידנו ורגלנו, ולכן לוקחים פירות ומברכים עליהם!

במלאכתו, היה כל כוונתם רק כאשר ציוה ה' ונתכוונו רק לעשות ציויו ורצונו יתברך לא משום שהשכל של עצמם מחייבם לעשות כן, וזהו שכיפר להם על חטא העגל³⁹.

כתוצאה מחטא העגל, נגזרה מיתה על העולם, שנאמר {תהילים פב, ו} **אֲנִי אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אֲתֵם וּבְנֵי עֲלִיּוֹן כְּלָכֶם: {ז} אֲכֹן כְּאָדָם תְּמוֹתוֹן וּכְאֶחָד הַשָּׁרִים תַּפְלוּ.**

אם כן, איך נטהרים מטומאת המת???

בעזרת פרה אדומה!

נשאלת השאלה – ולמה דוקא פרה אדומה, מטהרת מטומאת המת???

כי כל טומאת המת, באה כתוצאה מה'חשבונות' שעשו ישראל. ולכן התיקון לכך הוא "**זאת חקת התורה**" – תעשה מה שאומרים לך – בלי חשבונות! אל תנסה לסדר לקב"ה את העולם!

שואל האלשיך הקדוש - ראוי לכל איש חכם לבב לדעת, על מה עשה ה' ככה לקדושים אשר בארץ המה. יעקב וכל הנפש אשר בארץ המה, שבעים. לתת תחת סבלות מצרים את בניהם ובני בניהם 210 שנים, בחומר ובלבנים, ובכל עבודה בשדה. מה פשעם ומה חטאתם, והרי הקב"ה לא חשיד דעביד דינא בלא דינא חלילה?

אומר האלשיך הקדוש – למעמד הר סיני, א"א להגיע עם זוהמת הנחש – צריכים לנקות אותה, ולכן היו במצרים 210 שנים – מתוכם 86 שנים בעבודת פרך, ובכך נטהרו מזוהמת הנחש.

עם ישראל יוצאים ממצרים - עוברים את ים סוף – אומר להם הקב"ה: "יצאתם ממצרים כעת. אל תשכחו שנכנסתם לשם בגלל חטא שהיה לפני 2448 שנים, שבו עשתה האדמה 'חשבון'."

מביא אותם הקב"ה למרה, כדי שלא יעשו לו יותר 'חשבונות' – איפה מצינו שלוקחים דבר מר וממתיקים אותו באמצעות דבר מר!?

איפה מצינו שכדי להמתיק קפה שמים נפטלין!? שים סוכר!

"אני אומר לך – שים נפטלין ויהיה לך מתוק"

"אבל נפטלין הורס את הקיבה!"

"אדוני, אתה נותן לי לנהל את העולם או לא!?"

³⁹ **ברוך שאמר:** בפרשת פקודי נאמר י"ח פעמים **כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה** – למה כ"כ הרבה פעמים? אתם עשיתם חשבון כל הזמן ועשיתם את העגל – התיקון לזה יהיה עשיית המשכן – "כל מה שאומר אליכם תעשו!"

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

אומר התורת כהנים – ועץ השדה יתן פריו. לא כדרך שהוא עושה עכשיו, אלא כדרך שעשתה בימי אדם הראשון. ומנין שהעץ עתיד להיות נטוע ועושה פירות בן יומה, תלמוד לומר {תהילים קיא, ד} זכר עשה לנפלאותיו, ואומר {בראשית א, יא} עץ פרי עושה פרי למינו, מלמד שבו ביום שהוא נטוע בו ביום עושה פירות.

אם כן, כל זה יהיה כאשר "אם בְּחַקְתִּי תִלְכוּ" – אם תעשו מה שאומר לכם בלי חשבונות, תגיעו לתיקון השלם! – זהו התיקון של ט"ו בשבט!

אם ככה, נחזור לתחילת השיעור:

שאלנו – מדוע לא אומרים תחנון?! זה חגיגה של העצים – שהם לא יאמרו תחנון! ©

מה התשובה?

אם ע"י אכילת הפירות, אנחנו חוזרים למצב הראשון של אדם הראשון לפני החטא – שלא היו לו עבירות לפני כן, לכן אין צורך בנפילת אפים – כי כל הנפילת אפים בא כתוצאה מהעבירות שלנו. אבל אם אין לנו עבירות – אין צורך בנפילת אפים!

מתי חטא האדם?

אומר המדרש {ויקרא רבה, פרשה כט, אות א} - בְּשַׁעֲהָ רֵאשׁוֹנָה עֵלָה בְּמַחְשָׁבָה, בְּשִׁנְיָה נִתְיַעַץ עִם מְלֹאכֵי הַשָּׁרֵת, בְּשְׁלִישִׁית כָּנַס עֲפָרוֹ, בְּרְבִיעִית גָּבְלוּ, בְּחַמִּישִׁית רָקְמוּ, בְּשִׁשִּׁית עָשְׂאוּ גֵלִם, בְּשִׁבְעִית נָפַח בּוֹ נְשָׁמָה, בְּשְׁמִינִית הִכְנִיסוּ לָגֶן, בְּתִשְׁעִית נִצְטָוָה, בְּעֶשְׂרִית עֲבָר, בְּאַחַת עֶשְׂרֵה נִדוֹן, בְּשִׁתִּים עָשְׂרָה יָצָא בְּדִימוֹס.

שאלת השאלה – האישה כבר נבראה לאחר שהוא חטא?

ודאי שכן – היא נתנה לו לאכול מן העץ!

חתן קודם נישואיו – נמצא עדיין ללא אישה. בט"ו בשבט אנחנו מגיעים למצב של אדם הראשון לפני החטא – לכן לא צריך לצום!

חתן לאחר נישואיו – כבר נמצא במצב של 'אחרי החטא'. אבל אם ט"ו בשבט מחזיר אותך למצב של אדם הראשון "קודם החטא" – אומרים רבותינו – אתה לפני החטא ולכן אתה לא צריך לצום!

אם ככה, למדנו מהו ט"ו בשבט – תאכלו שלשים או שישים פירות, או אפילו פרי אחד – העיקר שתכוונו לתיקון חטא אדם הראשון ונזכה כולנו לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן ואמן!!!

כמו שאדם עושה סעודה לנפטרים שלו – פותח שולחן, בן פורת יוסף – כל מה שהנפטר לא אכל כל החיים שלו הוא שם על השולחן! ©

מגיע יום הדין של האדמה – קח ענבים, קח תמרים – תברך עליהם 'בורא פרי העץ' – אבל אל תשכח, שהיה עץ אחד שלא שינה מציווי הבורא ית' – האתרוג – הוא היה השלם היחיד שטעם עצו ופריו שווים!

לכן, לאחר שבחג הסוכות ברכת עליו ונענעת אותו עם שאר המינים – למה?

כותב רבינו בחי"י {פרשת אמור כג, לט} – אך בחמשה עשר יום לחודש השביעי באספכם... ושיטלו בו מצות הלולב לכפר על קלקולו של אבינו הראשון שהיה בזמן הזה... מולך ומביא למי שהרוחות שלו, מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו, ובזה נתעורר על היחוד כי לפי שקצץ אבינו הראשון וחטא באתרוג לבדו, אין אנו מביאין האתרוג לבדו, אלא נביאהו עם שאר הפרי ליחדו עם כלן, וכלן עמו, ומזה אנו מתקנין את אשר עותו ומרציין בו המקום.

אומר לנו היפה ללב – אחרי שברכת ונענעת בו בסוכות, תבשל אותו עם קצת סוכר ותאכל אותו! ואם יש לך אישה מעוברת – תן לה לאכול ממנו!

שאלת השאלה – למה שלא תאכל בננות – למה דוק אתרוג!?

פשוט מאוד – כי כל הסיבה שהאישה מקשה ללדת, משום שאכלה מעץ הדעת ופיתתה את האדם לאכל! לכן אם תיקח את האתרוג שבירכת עליו בחג הסוכות, תבשל אותו ותיתן לה לאכול ממנו – אז הקללה של 'בְּעֶצֶב תִּלְדֵי בָנִים' תרד ממנה!

אם אלה הדברים, נוכל לסיים בפס' אחד:

אומרת התורה {ויקרא כו, ג} אם בְּחַקְתִּי תִלְכוּ וְאֵת מִצּוֹתֵי תִשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אִתְּם – מה מבטיח לנו הקב"ה? {ד} וְנִתְּתִי גִשְׁמִיכֶם בְּעֵתָם וְנִתְּנָה הָאָרֶץ יְבוּלָה וְעֵץ הַשָּׁדֶה יִתֵּן פְּרִי.

שאלת השאלה – מה פירוש המילה חוק?

אומר הקב"ה: "חוק, פירוש הדבר – אל תעשו לי חשבונות! תעשו מה שאני אומר לכם!"